

Saksalaisten hyökkäys Ardenneille joulukuussa v 1944

Yleisesikuntakapteeni L T Vilkkö

(Operatiivis-taktillinen tutkielma)

I ARDENNIEN TAISTELUN TAUSTA

A YLEISTILANNE LÄNNESSÄ SYKSYLLÄ v 1944

Venäläisten hyökkäyksen idästä jatkuessa ja länsiliittolaisten suoritettua kesäkuussa maihinnousun Normandiassa tungettiin Saksan sotavoimia molemmissa suunnissa emämaata kohti. Vuoden 1944 lopulla olivat hyökkääjät lähestymässä Saksan rajoja, jotka jo osittain oli saavutettukin.

Syyskuun alkuun mennessä oli sotamarsalkka Montgomeryn komentama 21.BrAR (1.KanA ja 2.BrA)¹ Kanaalin rannikon suunnassa hyökäten vallannut Antwerpenin ja Brüsselin. Sen eteläpuolella hyökännyt 12.AmAR (1. ja 3.AmA) kenraali Bradleyn komentamana oli samaan aikaan ylittänyt Maas-joen Namurin—Dinant'in alueella sekä etelämpänä vallannut Verdunin. Kenraali Devers'in 6.AmAR:ään kuuluneet 7.AmA ja 1.RanskA olivat etelä-Ranskasta Välimeren rannikolta edettyään hyökkäämässä Strassburgin ja Belfortin suuntaan 12.AR:n eteläpuolella. Tässä vaiheessa olivat länsiliittolaisten Ranskassa maihinnousseet voimat jo noin 2,3 milj miehen suuruiset.

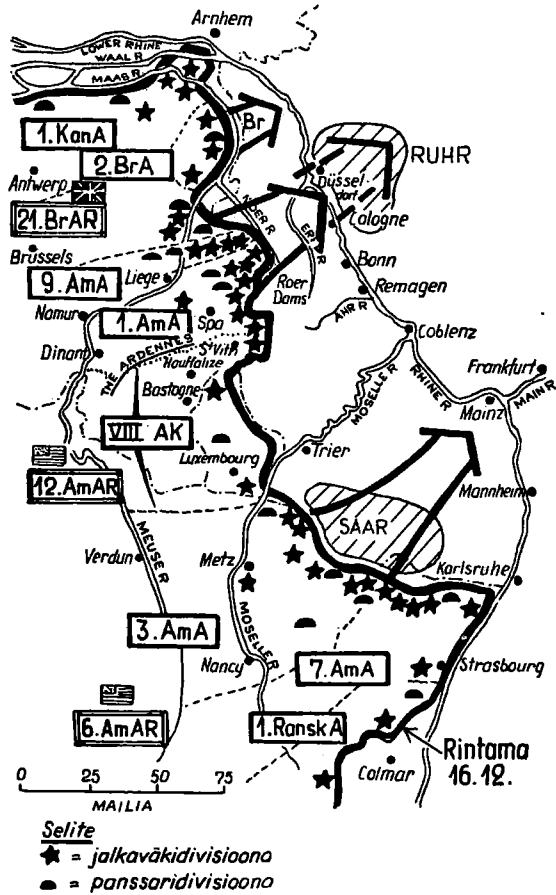
¹ 21.BrAR = 21.Brittiläinen Armeijaryhmä
1.KanA = 1.Kanadalainen Armeija
12.AmAR = 12.Amerikkalainen Armeijaryhmä

Kahta kuukautta myöhemmin olivat liittoutuneiden joukot päässeet Länsivallin tuntumaan sen Luxemburgin tasalta pohjoiseen olevalla osalla, ja etelässä rintamalinja kulki pääpiirtein Metz—Belfortin tasalla. Tällöin oli kuitenkin selvästi havaittavissa yleishyökkäyksen heikentyminen, mikä johtui lähinnä seuraavista tekijöistä:

- 4—5 kuukauden yhtämittaisen offensiivin jälkeen oli hyökkäysjoukkojen iskuvoima ehtynyt. Elävän voiman tappioiden korvaaminen tuotti liittoutuneille vaikeuksia, ja materiaalitappioista voidaan saada jonkinlainen käsitys, kun tiedetään, että kuukausittain tarvittiin täydennyksenä mm kranaatinheittimiä 700, kenttätukkeja 100, panssarivaunuja 500 ja erilaisia ajoneuvoja n 2400.
- Huoltotilanne oli jatkuvasti huonontunut pitkien huoltoyhteyksien johdosta, ja lisäksi Antwerpenin sataman avaaminen huollon kuljetuksia varten oli huomattavasti viivästynyt.
- Saksalaisten oli onnistunut suureksi osaksi välttää saarrostickset ja huolimatta länsiliittolaisten ilmanherruudesta pitää joukot, tosin suuria tappioita kärsineinä, koossa sekä johto käsissään.
- Syyssateiden tavallista aikaisempi alkaminen oli huomattavasti hidastanut ja vaikeuttanut hyökkääjän toimintaa.

Kuitenkin länsiliittolaiset jatkoivat hyökkäystään estääkseen mikäli mahdollista saksalaisten voimien uudelleenjärjestelyt ja kiinteän puolustusaseman muodostamisen. Niinpä Aachen vallattiin 22. 10., ja kukistettuaan Metz 3. AmA eteni Saar in suuntaan ja sai muodostetuksi marraskuun loppuun mennessä sillanpääaseman Mosel-joen itärannalle. 6. AR:n joukot valtasivat marraskuun lopulla Belfortin ja Strassburgin. Eteneminen oli kuitenkin hidasta, ja marraskuun offensiivin tavoitteena ollut Reinin länsiranta sen suusta Düsseldorfin ja mikäli mahdollista Mainziin saakka jäi saavuttamatta vuoden 1944 aikana. Saavutetut menestykset vuoden loppupuolella jäivät vain paikallisiksi yleishyökkäyksen auttamattomasti pysähtyessä.

B LÄNSILIITTOLAISTEN TOIMINTASUUNNITELMAT

Kuva 1 Länsiliittolaisten ryhmitys 16. 12. ja hyökkäyksen jatkamissuunnitelma

Kenraali Eisenhower päätti jatkaa mahdollisimman nopeasti keskeytynyttä offensiivia leveällä rintamalla huolimatta mm Montgomeryn esityksestä pyrkiä mahdollisimman syväälle ulottuvaan iskuun tietystä suunnassa. Eisenhower oli sitä mieltä, että odottamiseen ei ollut varaa saksalaisten jatkuvasti vahventaessa puolustustaan Länsivalliin tukeutuen.

Suunnitelman tärkeimpänä osana oli ensi vaiheessa suoritettavan Ruhrin ja Saarín alueiden valtauksen jälkeen jatkaa hyökkäystä näihin alueisiin tukeutuen koko alisen Reininmaan valtaamiseksi ja näin luoda edellytykset Saksan sydämeen suunnattavalle lopulliselle iskulle.

Tätä varten oli mm kenraali Bradley'n 12.AR:n joukot ryhmitetty joulukuun puolivälissä siten, että Ardennien pohjoispuolella Geilenkirchenin ja Monschaun välisellä n 60 km leveällä kaistalla oli 16 divisioonaa valmiina Ruhrin alueen valtaamista varten hyökkäyksen ollessa jo muutamien divisioonien voimin Roer-joen patoja vastaan käynnissä 13. 12. lähtien. Ardennien eteläpuolisella alueella n 90 km:n kaistalla Saaria vastapäätä oli 10 divisioonaa, ja hyökkäyksen siellä piti alkaa 19. 12. Näiden huomattavien joukkokeskitysten välillä Ardennien alueella n 150 km leveällä kaistalla oli joukkoja vain 5 divisioonaa. Tähän "riskiin" länsiliittolaiset katsoivat olevansa pakotettuja joukkojen vähyyden takia, sillä kaikki irrotettavissa olevat voimat oli keskitettävä suunniteltuihin hyökkäyssuuntiin.

C SAKSALAISTEN VOIMAT JA HYÖKKÄYSSUUNNITELMAN HAHMOTTUMINEN

Maihinnousun jälkeisissä taisteluissa Saksan rajalle vetäytymisen aikana olivat saksalaiset joukot kärsineet kohtalokkaita tappioita niin elävän voiman kuin materiaalinkin suhteen. Ranskassa taistelleista 1.200.000 miehestä jäi jäljelle vain n 300.000, ja esimerkiksi elokuussa oli yhdessätoista panssaridivisioonassa panssarivaunumäärä kussakin keskimäärin 10 eli yhteensä kaikkiaan tuskin yli 100. Mm I SSPsAK:lla oli vain yksi panssarivaunu sen vetäytyessä Länsivallin itäpuolelle.

Johdon oli kuitenkin onnistunut pelastaa joukot täydelliseltä tuholta ja johtaa vetäytyminen ja viivytystaistelut hämmästyttävän onnistuneesti, samalla kun kuumeisella kiireellä ryhmitettiin Volkssturm- ja Volksgrenadier-divisioonaa Länsivallille puolustusvalmisteluihin.

Lokakuussa oli Saksan sodanjohdolla lännessä käytettävissään 41 jalkaväki- ja 10 panssaridivisioonaa, joiden todellinen taisteluarvo oli laskettava vain puoleksi tästä määrästä.

Hitlerin suunnitelmana oli pyrkiä voittamaan kaikin keinoin aikaa

Länsivallin länsipuolella Länsivallin puolustusvalmiiksi saattamista silmällä pitäen ja edelleen sen turvin luomaan uusia sekä uudelleen varustamaan Ranskassa hajalle lyötyjä joukkoja reserveiksi ottaen huomioon myös operatiivista suuruusluokkaa olevien vastahyökkäysten mahdollistamisen näillä voimilla.

Nämä suunnitelmat onnistuivatkin ainakin pääosiltaan. Länsiliittolaisten offensiivi oli saatu pysähtymään, ja vihollisen elävä voima oli kärsinyt varsin raskaita tappioita. Länsivalli oli vuoden lopulla saksalaisten hallussa lukuun ottamatta rajoitettua osaa Aachenin alueella. Saksan elävän voiman viimeisetkin reservit koottiin ja huomattava, tosin lähinnä lukumääräinen voimanlisä saatiin muodostamalla pääasiassa vanhoista ikäluokista ja raajarikkoisista Volkssturm-joukkoja, sekä teollisuuden palveluksesta kootuista, sotilaskoulutusta omaavista miehistä Volksgrenadier-divisioonaa. Lisäksi mm Luftwaffen maaorganisaation henkilöstöstä koottiin erillisiä pataljoonia, jollaisia muodostettiin myös sairaaloita osittain tyhjentämällä kootuista potilaista. Näillä joukoilla pyrittiin mahdollisimman suurella määrällä miehittämään Länsivallin linnoituslaitteet ja irrottamaan vastaavasti varsinaisia taisteludivisioonaa taemmas uudelleen varustettavaksi.

Näin olikin onnistuttu mm 6.SSPsA pitämään reservinä ja täydentämään taistelukuntoiseksi. Samoin 5.PsA oli joulukuuhun mennessä pääosin saatu irrotetuksi rintamasta, joten Hitlerillä oli mm näihin armeijoihin kuuluneet 7 panssaridivisioonaa käytettävissään.

Edellä selostettuihin toimenpiteisiin liittyen oli Hitler alkanut suunnitella suurisuuntaista vastaoffensiivia, jonka lähimpänä tavoitteena olisi vihollisen tärkeän huoltosataman Antwerpenin valtaus ja jonka lopulliseksi päämääräksi hän kuvitteli jopa länsiliittolaisten lyömistä pois Euroopan mantereelta. Hän katsoi myös yleistilanteen kehittyneen sellaiseksi, että vastahyökkäykseen ryhtyminen oli välttämätöntä, sillä Hitler ei luottanut puolustuksen pitävyyteen länsiliittolaisten saatua voimansa uudelleen ryhmitetyksi. Kun saksalaiset myös tiesivät Ardenien alueen heikon miehityksen, oli varsin luonnollista, että Hitlerin mielenkiinto vastahyökkäystä ajatellen kohdistui juuri tuohon alueeseen, minkä kautta saksalaiset jo v 1940 menestyksellisesti olivat murtaneet Ranskaan.

II ARDENNIEN ALUEEN MAASTOLLISTEN JA ILMASTOLLISTEN TEKIJÖIDEN TARKASTELU IDÄSTÄ LÄNTEEN SUORITETTAVAA HYÖKKÄYSTÄ AJATELLEN

Ardennien kautta länteen tunkeutuva hyökkääjä joutuu monien maaston aiheuttamien vaikeuksien eteen. Metsäinen ja harjanteinen ylänköalue, jonka korkeuserot vaihtelevat 200—700 metrin välillä, pakottaa ainakin panssarijoukkoja käyttävän hyökkääjän suuntaamaan hyökkäyksensä teihin tukeutuen.

Harva ja erityisesti länteen ja luoteeseen epäedullisesti suuntautuva tiestö aiheuttaa sen, että hyökkäys muodostuu taisteluksi teiden ja erityisesti tiesolmukohtien omistamisesta. Tällaisia tiesolmuja ovat mm St Vith, Bastogne, Houffalize, Malmedy, La Roche, St Hubert ja Marche hyökkääjän lähitavoitteina sekä kauempana Maas-joen rannalla Liege, Huy, Namur, Dinant ja Givet. Tiet seuraavat yleensä kapeita jokilaaksoja tai kiertelevät harjanteiden rinteitä. Lisäksi ne ovat helposti katkaistavissa monien jokien ylimenopaikoissa. Hyökkääjän on siis varauduttava siltojen korjaamiseen ja uusien rakentamiseen, toisin sanoen jatkuvaan ylimenotoimintaan. Saksalaisten 5.Ps A:n komentajan kenraali v Manteuffelin kuvaus osoittaa saksalaisten komentajien hyvin tunteneen tiestön aiheuttamat vaikeudet: ”Me tunnimme Ardennien kapeat, kiemurtelevat tiet ja vaikeudet, sanoisin ennemmin vaarat, joita ne voivat aiheuttaa hyökkääville joukoille erityisesti talvella ja huonoissa sääolosuhteissa, jotka toisaalta olivat olennaisen välttämättömiä operaation aloittamiselle. Päätiet tekivät ”hiusneulakaarteita” ja ne kulkivat usein jyrkkiä rinteitä pitkin. Tykkien ja pioneerien ylimenokaluston kuljettaminen jyrkkien mutkien kautta oli hidas ja vaikea suoritus. Tykit ja perävaunut oli irrotettava ja hinattava mutkan toiselle puolelle miesvoimin tai käsivintturilla yksi kerrallaan. Moottoriajoneuvot eivät voineet ohittaa toisiaan näillä teillä. Ilmahyökkäyksen sattuessa ei voinut tulla kysymyksenkään suojautuminen metsään tai pensaikkoihin, koska rinteet olivat liian jyrkkiä ja tieltä poistuminen näin ollen useimmiten oli mahdotonta.”

On myös huomattava, että itä-länsisuuntaisessa hyökkäyksessä hyökkääjä joutuu etenemään harjannejonojen kuten myös Ardennien

lukuisten 10—50 m leveiden jokien kulkusuuntaan nähden poikittais-suuntaisesti.

Vuoden lopulla aloitetussa hyökkäyksessä on panssarijoukkoja runsaasti käyttävän hyökkääjän varauduttava muiden maastovaikeuksien lisäksi siihen, että runsaat sateet saattavat monilla alueilla maaston pääteiden ulkopuolella panssarivaunuille käyttökelvottomaksi. Talvi on Ardenneilla usein hyvinkin kylmä ja runsasluminen, mitkä seikat asettavat hyökkäysvalmisteluille omat vaatimuksensa. Harvan ja osittain heikkokuntoisen tiestön takia on myös varauduttava voittamaan vaikeita huollon järjestelyn aiheuttamia probleemeja.

Vertailukohtena voidaan tässä yhteydessä mainita, että v 1940 saksalaisten Ardennien kautta länteen suuntaama hyökkäys, mikä suoritettiin erityisesti panssarivoimien käyttöä ajatellen edullisena vuodenaikana, saavutti Maas-joen vasta kolmen vuorokauden kuluttua, ja on otettava huomioon, että vastus oli tällöin sangen heikko. Ardennien alueen valitsemisessa hyökkäyskohdaksi näillä molemmilla kerroilla on ensiarvoisena tekijänä ollut pyrkimys mahdollisimman täydellisen yllätyksen saavuttamiseen.

III SAKSALAISTEN HYÖKKÄYSSUUNNITELMA

A PÄÄMÄÄRÄ JA SUUNNITELMAN YLEISET PUITTEET

Kun syyskuun loppupuolella oli käynyt selväksi, että länsiliittolaisten hyökkäys oli pysähtymässä, alkoi Hitler hahmotella vastahyökkäystä, millä hän voisi kääntää tilanteen lännessä edukseen. Hän harkitsi, etteivät 60—70 divisioonan voimat tee länsiliittolaisia vahvoiksi koko 800 kmn leveällä rintamalla. Lisäksi hän otti huomioon todennäköisen huonon sään kauden vuoden loppupuolella, mikä vähentäisi tehokkaasti vihollisen ylivoimaisen lentoaseen toimintamahdollisuuksia. Näin Hitler katsoi itsellään olevan mahdollisuudet vastahyökkäykseen ryhtymiselle, mikäli riittävät voimat sitä varten saataisiin kootuksi.

1. Päämäärä

Hitlerin päämääränä oli vastahyökkäyksellä saada lännessä aikaan perusteellinen muutos tilanteeseen pysäyttämällä länsiliittolaisten hyök-

käys lopullisesti ja tuottamalla heille mahdollisimman suuret tappiot. Samalla hän pyrki erottamaan amerikkalaiset ja brittiläiset voimat toisistaan aiheuttaakseen eripuraisuutta ja hajaannusta länsiliittolaisten puolella niin sotilaallisessa kuin poliittisessakin mielessä. Tämän onnistuttua olisi myös mahdollista merkittävästi vahventaa puolustusta idässä, missä tilanne oli kehittymässä varsin vaikeaksi.

Yhtenä tärkeänä päämääränä oli lisäksi kohottaa Saksan sotavoimien ja erityisesti Saksan kansan mielialaa, mikä oli huolestuttavasti laskemassa hyökkääjien tunkeutuessa vastustamattomasti kohti Saksaa.

2. Hyökkäyssuunnitelman yleiset puitteet

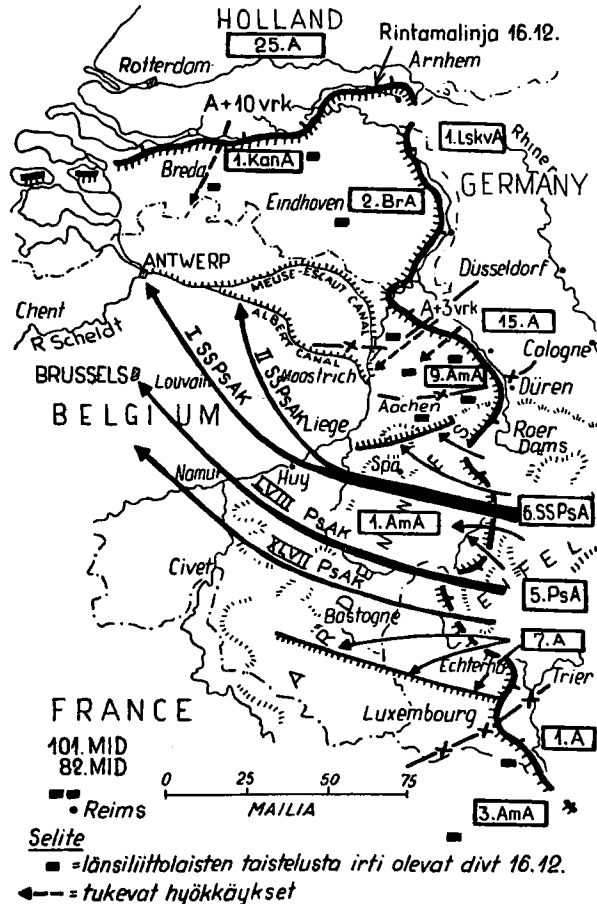
Kun Hitler jo syyskuussa oli valinnut hyökkäyskohteeksi Ardennien alueen sen monista maastollisista vaikeuksista huolimatta, hän oli antanut lyhyesti suuntaviivat: nopealla iskulla Antverpeniin oli katkaistava Ardennien pohjoispuolella olevien länsiliittolaisten joukkojen yhteydet ja tuhottava sitten näin eristetyksi joutuneet n 20—30 divisioonaa.

Näillä perusteilla kenraalileeversti Jodl laati seuraavan alustavan suunnitelman joukkojen käytöstä ja tukevien aselajien tehtävistä, jonka hän esitti Armeijaryhmä B:n esikunnassa 3. 11.:

- varsinainen hyökkäys suoritetaan kahden panssariarmeijan voimin;
- vahvoilla panssarintorjuntajoukoilla vahvennetut jalkaväkidiivisioonat muodostavat sulkuasemat etelässä ja pohjoisessa panssariarmeijojen sivustojen suojaamiseksi;
- ilmavoimat kokoavat kaikki irrotettavissa olevat voimansa hyökkäysjoukkojen tukemiseksi;
- yllätykseen perustuvaa hyökkäystä edeltää lyhyt, mutta voimakas tykistön tulivalmistelu;
- sillanpääasemat Maas-joella (n 60 km) on saatava vallatuksi toisena hyökkäyspäivänä, minkä jälkeen toisen portaan panssari-divisioonat liittyvät hyökkäykseen;
- tämän jälkeen hyökkäys suunnataan koko voimalla kohti Antverpenia vastustajan epäjärjestykseen joutuneen puolustuksen läpi.

Lisäksi korostettiin erityisesti panssariyksikköjen päättävistä ja suoraviivasta iskua Maas-joelle, mistä syystä vahvat vastarintakeskukset oli jätettävä jäljessä seuraavien jalkaväkimuodostelmien selvitettäväksi.

B HYÖKKÄYSSUUNNITELMA

Kuva 2 Hyökkäyssuunnitelma. Päähyökkäyssuunnat ja tukevat hyökkäykset

Hitlerin hyväksytyä suunnitelman yleiset puitteet ryhtyi OKW laatimaan varsinaista hyökkäyssuunnitelmaa. On huomattava, että tällöin ei otettu yhteyttä länessä oleviin komentajiin.

Vasta marraskuun 3. p:nä, jolloin Hitlerin ja OKW:n laatima suunnitelma jätettiin sotamarsalkoille v Rundstedt ja Model, nämä saivat virallisen tiedon hyökkäysaikeista.

Suunnitelma oli pääkohdiltaan seuraava:

1) Hyökkäys alkaa kolmen armeijan voimin joulukuussa (aluksi oli alkamispäiväksi määrätty 25. 11.) n. 115 km:n levyisellä kaistalla Echternachin ja Monschaun välillä.

2) Painopistesuunnassa pohjois-Ardenneilla hyökkää 6.SSPsA (4 psdiv ja 5 jvdiv), joka ylittää Maas-joen Huyn—Andennen alueelle, tavoitteena Antwerpen.

3) 5.PsA (4 psdiv ja 5 jvdiv) hyökkää 6.SSPsA:n eteläpuolella suojaten sen vasemman sivustan, ylittää Maas-joen Namurin—Dinantin alueella tavoitteena Brüssel.

4) 7.A (1 psdiv ja 6 jvdiv) hyökkää eteläisimpänä ja varmistaa eteläisen sivustan Luxemburgista Givet'iin.

Lisäksi kuului suunnitelmaan

a) Maas-joen siltojen valtaaminen 6.SSPsA:n hyökkäyskaistalla amerikkalaisin panssarivaunuin ja välinein varustetulla erikoispanssari-prikaatilla (150.PsPr), jonka piti tunkeutua murtovaiheen jälkeen nopeasti Maas-joelle puolustajan sekaannusta ja hämäännystä hyväksi käyttäen sekä vallata sillat 6.SSPsA:n ylimenoa varten;

b) laskuvarjojoukkojen käyttö 6.SSPsA:n hyökkäyssuunnassa pohjoisen sivustan varmistamiseksi alkuvaiheessa.

Suunnitelmaan kuuluivat myös seuraavat tukevat hyökkäykset:

— A+3 vrk 15.A:n osien hyökkäys Roer-joelta Maastrichtin valtaamiseksi ja vihollisen Aachenin alueella olevien voimien sitomiseksi;

— A+10 vrk 25.A:n osien hyökkäys pohjois-Hollannista Bredan suuntaan englantilaisten voimien lyömiseksi päähyökkäykseen liittyen.

OKW:n reservinä tulisi olemaan 3—4 psdiv:aa ja 3—4 jvdiv:aa.

Suunnitelmaan liittyvän määräyksen mukaan ei siihen saanut tehdä muutoksia.

Tutustuttuaan suunnitelmaan ilmoittivat v Rundstedt ja Model käsitöksenään olevan, etteivät käytettävissä olevat voimat riitä niin suurisuuntaiseen hyökkäykseen ja ehdottivat rajoitetumpaa hyökkäystä, mihin sisältyisi Aachenin valtaus sekä vihollisen lyöminen Maas-joen länsipuolella, mutta Hitler torjui ehdotuksen jyrkästi.

C JOUKOT

Aluksi oli laskettu hyökkäykseen voitavan koota 28—30 divisioonan voimat, mutta kaiken kaikkiaan siihen osallistui 24 divisioonaa, joista 14 jalkaväki- ja 10 panssaridivisioonaa. Puuttumatta tämän esityksen puitteissa tarkemmin joukkojen muodostamiseen, on kuitenkin todettava, että näinkin suuren voimaryhmän kokoaminen, varustaminen ja lisäksi osittain kouluttaminen oli vaatinut Saksan sodanjohdolta vallinneissa olosuhteissa suuria ponnistuksia, kun samalla oli jouduttu torjumaan jatkuvat hyökkäykset eri rintamilla ja erityisesti lännessä, missä torjuntataistelut jouduttiin hyökkäysvalmistelujen aikana suorittamaan lähes riittämättömin voimin, kun kaikki irtisaatavat joukot oli vedettävä rintamasta voimien kokoamiseksi hyökkäykseen.

1. Panssarijoukot

Varsinaisen hyökkäysvoiman muodostivat 6.SSPsA sekä 5.PsA ja erityisesti niihin kuuluneet panssaridivisioonat, joita kuumeisella kii-reellä oli uudelleen varustettu ja koulutettu Länsivallin takana.

6.SSPsA, jolle annettiin päätehtävä hyökkäyksessä, oli jo syyskuussa koottu sisä-Saksaan koulutettavaksi ja varustettavaksi. Hitler, joka halusi SS-joukkojen suorittavan tärkeimmän osan tulevassa taistelussa, piti hyvää huolta tästä panssariarmeijasta ja määräsi sille annettavaksi ennen muita täyden ja parhaan panssarikaluston samoin kuin miehistönkin. Kuitenkin oli mm 6.SSPsA:n esikuntaan sijoitettava kolmas osa vahvuudesta Wehrmachtin upseereita, koska SS-joukoista ei löytynyt päteviä panssariaselajin tuntijoita. Marraskuun puoleen väliin mennessä siirtyi 6.SSPsA länteen Kölnin alueelle, missä se ole-

massaolollaan aiheutti paljon huolta länsiliittolaisten tiedustelupalvelulle.

5.PsA:n pääosa pääsi irti Aachenin suunnan taisteluista vasta marraskuun puolivälissä, jolloin 5.PsA siirtyi keskitysalueelleen Bitburgin —Wittlichin seudulle, missä sen varustaminen aloitettiin. Kuitenkin 5.PsA:n täydentäminen ja valmistelut jäivät heikommiksi kuin 6.SSP's A:n niukemman ajan ja vähäisemmän materiaalitäydennyksen takia.

Panssaridivisioonien keskimääräinen panssarivaunumäärä täydennyksen jälkeen oli 60—100, mutta kaluston rungon muodostaneet "Pantterit" ja "Tiikerit" olivat parempia kuin länsiliittolaisten panssarivaunut.

Panssarijoukkojen koulutuksessa pyrittiin erityisesti tehokkaaseen ja joustavaan yhteistoimintaan muiden aselajien kanssa, minkä lisäksi kiinnitettiin suurta huomiota yötaistelukoulutukseen ja toimintaan vaikeassa maastossa. Seuraavat seikat rajoittivat kuitenkin koulutusta:

- polttoaineen puute,
- salaamismäkökohdat ja
- pätevien vaununajajien puute, mikä aiheutui panssarivaunujoukkojen suurista tappioista sekä siitä, että erikoiskoulutuksen saanutta henkilöstöä oli lyhytnäköisesti käytetty jalkaväkijoukkoihin liitettynä kesän ja syksyn taisteluissa.

2. Jalkaväki

Jalkaväkidivisioonaa pyrittiin täydentämään ja kouluttamaan mahdollisuuksien mukaan, mutta kuitenkin ne olivat aivan lapsipuolen asemassa panssaridivisiooniin nähden.

Kesän ja syksyn aikana muodostetut Volksgrenadier-divisioonat jäivät koulutukseltaan heikotasoisiksi, mikä seikka tuli hyökkäyksen aikana selvästi esille. Koulutuksen tehoa ja jalkaväkidivisioonien taisteluarvoa oli omiaan vähentämään puute pätevistä päällystöstä ja ali-päällystöstä.

Jalkaväkidivisioonien materiaalitäydennys jäi vajavaiseksi, ja erityisesti oli puutetta kuljetuskalustosta, mitä osittain otettiin poiskin annettavaksi panssaridivisioonille.

3. Tukevat aselajit

a. Tykistö

Armeijaryhmä B:n tykistökomentajaksi määrättiin tykistönkenraali Thoholte, joka sai johtoonsa

- 12 tykistöprikaatia, joissa tykkien lukumäärä oli kussakin n 80,
- 7 kansanarmeijan tykistöarmeijakuntaa (Volksartilleriekorps),
- 3 kansanarmeijan heitinprikaatia (Volkswerferbrigade) ja
- muutamia erillisiä tykistöosastoja.

Tykistömuodostelmien varustaminen ja kouluttaminen päästiin aloittamaan n neljä viikkoa ennen hyökkäystä, ja tällöin olivat tärkeimpinä kohteina

- panssarivaunuissa toimivien tulenjohtajien koulutus,
- radiokaluston lisääminen ja uusiminen sekä
- kaikkien tykistön johtajien perehdyttäminen keskitettyyn tykistötulen käyttöön.

Pahimpana puutteena oli ampumatarviketäydennyksen ja vetokaluston riittämättömyys, mikä oli nähtävissä jo hyökkäyksen valmisteluvaiheessa.

B ILMAVOIMAT

Saksan alivoimaiset ilmavoimat suunniteltiin tukemaan hyökkäystä mahdollisimman vahvoin voimin. Hitler lupasi aluksi 2000 koneen vahvuiset lentojoukot käytettäväksi Ardenneilla, mutta suurin osa näistä koneista oli sidottu Saksan kaupunkien ilmatorjuntaan, mistä tehtävästä ne tuli siirtää vasta viime hetkellä länteen, minkä vuoksi yhteistoiminnan järjestely ja lentotuen yksityiskohtainen suunnittelu jäi melkein olemattomaksi.

Tämän, varsin teoreettisiin laskelmiin perustuvan ilmavoimien keskittämissuunnitelman epäonnistumisen johdosta supistui hyökkäyksen alkaessa käytettävissä olleiden lentokoneiden lukumäärä n kolmeen-sataan.

D HUOLTO

Puuttumatta niihin vaikeuksiin, mitkä huollon järjestelylle aiheutuivat maan huomattavasta sotataloudellisesta heikentymisestä, on syytä kuitenkin tuoda esille jo valmisteluvaiheessa ilmenneet puutteet. Ensimmä-

näkin panssariarmeijojen polttoainekulutus oli laskettu OKW:ssa täysin teoreettisin perustein ottamatta huomioon ammattimiesten kuten Modelin ja Manteuffelin laskelmia ja esityksiä siitä, miten suuressa määrin polttoaineen kulutusta tulee vaikea maasto varsinkin syys- ja talviolosuhteissa lisäämään. Kun panssariarmeijat eivät sitäpaitsi saaneet edes niille luvattua, jo alkuaan liian vähäistä määrää, eivät tulevaisuuden näkymät näyttäneet kovinkaan valoisilta joukkojen komentajien silmissä. Toisena huollollisena epäkohtana oli suurten materiaalivarastojen jääminen Reinin itäpuolelle, mikä johtui osaksi länsiliittolaisten marraskuun hyökkäyksien aiheuttamasta uhkasta, mutta suureksi osaksi myös liian pitkälle viedystä salaamisesta, sillä huollosta vastaavilla johtajilla oli miltei hyökkäyksen alkuun saakka se käsitys, että järjestelyt suoritetaan puolustustaistelua silmällä pitäen.

E JOHTOSUHTEET

Hitler oli itse kiinteästi suunnittelemassa ja johtamassa hyökkäystä apunaan OKW ja siellä ennen kaikkea sotamarsalkka Keitel sekä kenraalileversti Jodl.

Lännessä olevien voimien ylipäällikkö v Rundstedt, jonka nimeen Ardennien hyökkäys usein virheellisesti yhdistetään, ei katsonut hyökkäyksellä olevan onnistumisen mahdollisuuksia, ja hän vetäytyikin osittain syrjään tyytymään pääasiassa vain välittämään ylhäältä tulevat käskyt edelleen.

Hyökkäyksen varsinaisena johtaja oli Model, mutta hänenkin käsiään sitoivat huomattavasti Hitlerin sekä OKW:n jatkuva asioihin puuttuminen.

Armeijojen komentajista olivat Manteuffel ja Brandenberger kykeneviä ammattisotilaita, kun sen sijaan 6.SSPsA:n komentaja, SS-kenraali Dietrich oli kylläkin tarmokas, mutta suurten panssarimuodostelmien johtamiseen tottumaton ja lähinnä puoluepoliittisesti ansioitunut komentaja.

On erityisesti merkille pantavaa, että Hitler ja OKW sivuuttivat niin hyökkäyksen suunnittelussa kuin sen johtamisessakin ne komentajat, joille nämä tehtävät olisivat kuuluneet ja joilla lähinnä olisi ollut käytännölliset mahdollisuudet sekä taito johtaa operaation val-

mistelut ja suoritus olosuhteita parhaiten vastaavalla tavalla. Tosin v Rundstedtin asennoituminen oli eräänä syynä hänen sivuuttamiseensa.

F HAMAAMINEN

Koko hyökkäyksen suunnittelu perustui mahdollisimman täydellisen yllätyksen aikaansaamiseen, ja ainoastaan siihen pääsemällä katsottiin hyökkäyksellä olevan onnistumisen edellytykset.

Yllätyksen saavuttaminen puolestaan vaati saksalaisilta suurisuuntaisia toimenpiteitä varsinkin omien valmistelujen salaamiseksi länsiliittolaisten ylivoimaiselta lentoaseelta.

Hitler, jonka epäluuloisuus alaisiaan kohtaan korkeinta sotilasjohdotta myöten oli 20. 7. suoritetun attentaatin jälkeen entisestään kasvanut, johti itse laajan hämäämissuunnitelman laatimista. Suunnitelman peitenimenä oli "Wacht am Rhein", ja tärkeimmiltä osiltaan se käsitti seuraavaa:

1) Tieto hyökkäyksestä annettiin valmisteluvaiheessa aluksi vain valitulle "sisärenkaalle" ja mahdollisimman myöhäisessä vaiheessa hyökkäyksen suorituksesta vastaaville komentajille. Armeijojen komentajille annettiin aluksi vain heidän omaan tehtävänsä liittyvä osa hyökkäyssuunnitelmasta.

2) Vihollisen harhauttamiseksi a) suoritettiin eräitä joukkojen siirtoja (mm 6.SSPsA Kölnin alueelle) siten, että joukkojen sijoitus viittasi vain valmistautumiseen paikallisiin vastahyökkäyksiin, b) eri johtoportaisissa ja siviilihenkilöstön keskuudessa levitettiin vääriä huhuja määrätyn suunnitelman mukaan, c) länsiliittolaisten käsiin annettiin joutua sotavankeja, jotka esittivät muita harhauttamistoimenpiteitä vastaavia tietoja kuulustelussa.

3) Laajat salaamistoimenpiteet, jotka kohdistuivat lähinnä joukkojen siirtojen salaamiseen, käsittivät mm seuraavaa:

- hyökkäävien divisioonien oli tultava lähtöasema-alueelle vasta viimeisenä vuorokautena eikä joukkojen liikkeitä saanut päivisin tapahtua;
- vain korkeimmat komentajat saivat tiedustella lähtöasemat ja tykistön tuliaseama-alueet;
- vihollisen alueelle suoritettavaa partiointia ei Ardennien alueella saanut lisätä.

- hyökkäysjoukoilta oli radioiden käyttö kokonaan kielletty eikä hyökkäykseen liittyviä asioita saanut viestittää viestivälaineillä, vaan ne toimitettiin perille luotettavia upseerilähettejä käyttäen;
- ”epäluotettavat” ainekset, kuten elsassilaiset, luxemburgilaiset, puolalaiset ja venäläiset siirrettiin hyökkäysjoukoista koulutuskeskuksiin ja muihin yhtymiin.

IV LÄNSILIITTOLAISTEN RYHMITYS JA SUUNNITELTU TOIMINTA ARDENNIEN ALUEELLA

Syyskuusta saakka, jolloin amerikkalaiset tunkeutuivat Ardenneille, oli tällä alueella ollut rauhallista ja rintamalinjat olivat kiteytyneet paikoilleen, joten voidaan sanoa jonkinlaisen asemasotavaiheen vallinneen Ardennien rintamanosalla vuoden loppupuolella länsiliittolaisten siirrettyä hyökkäyksensä maastoltaan edullisemmille alueille Ardennien pohjois- ja eteläpuolella.

Molemmat puolet käyttivät Ardennien rintamanosaa väsyneiden ja tappioita muualla käsineiden divisioonien lepuuttamiseen sekä rintamalle tuotujen, kokemattomien joukkojen totuttamiseen sodanmukaisiin olosuhteisiin siihen erinomaisesti sopivalla, suhteellisen rauhallisella kaistalla.

A JOUKOT

Länsiliittolaisten rintaman keskiosalla hyökänneen 12.AR:n kolme armeijaa, yhteensä 31 divisioonaa, olivat joulukuussa aloittamassa uutta hyökkäystä Ardennien molemmin puolin Ruhrin ja Saarín alueiden valtaamiseksi. 12.AR:n joukot olivat noin 350 km:n leveydellä Simpsonin 9.A:n ollessa pohjoisessa ja Pattonin 3.A:n etelässä. Keskellä, noin 180 km:n kaistalla olivat Hodgesin 1.A:n 14 divisioonaa, joista VII ja V AK:n 10 divisioonaa kaistan pohjoisosassa valmistautuivat hyökkäämään Roer-joen yli ja edelleen Ruhrin. Ardennien alueella oli VIII AK:n 4 divisioonaa (vahvuudeltaan yhteensä n 40.000 miestä) noin 120 km leveällä kaistalla Butgenbachin ja Luxemburgin etelärajan välillä. VIII AK:lla oli puhdas puolustustehtävä. Elsenbornin ja Butgenbachin välillä olivat V AK:n 2. ja 99.D valmiina aloittamaan hyökkäyksen Roer-joen patojen valtaamiseksi.

Joulukuun puolivälissä oli VIII AK:n kaistalla rintamassa kaistan

pohjoisosalla 10. 12. rintamalle saapunut 106.D (Golden Lion Division), keskiosalla 28.D sekä 9.PsD:n pääosa ja eteläisimpänä 4.D, joista 28. ja 4.D marraskuun lopulla Hürtgenin metsissä käydyissä taisteluissa yritettyään turhaan hyökätä Roer-joelle olivat kärsineet erittäin raskaat tappiot; 4.D oli menettänyt peräti 7000 miestä. Armeijakunnan reservinä oli marraskuun puolesta välistä lähtien TstOs B/9.PsD (Combat Command B/9.PsD), jolta kuten koko 9.PsD:lta puuttui taistelutottumusta.

B PUOLUSTUKSEN JÄRJESTELY

1. Puolustusasema

VIII AK:n puolustusasema sijaitsi luonteenomaisessa Ardennien maastossa pitkin Belgian ja Luxemburgin itäistä osaa. Laajat metsät ja niukka, laaksoja pitkin kiertelevä tiestö sekä maaston harjanteisuus olivat vallitsevina piirteinä. Yli puolet puolustusasemasta tukeutui jokilinjoin, pääasiassa kapeaan, mutta syväuomaiseen Our-jokeen. St Vithin itäpuolella oli 4.D aikanaan tunkeutunut Länsivallille asti, mutta VIII AK:n komentaja, kenraalimajuri Middleton veti omalla vastuullaan siellä vaikeassa asemassa olleet kaksi pataljoonaa taemmas. Siitä huolimatta oli Middleton eniten huolissaan tämän kaistansa pohjoisen osan puoluksesta Schnee-Eifelin alueelle ryhmittyneiden 106.D:n rykmenttien uhanalaisten sivustojen takia, minkä vuoksi hän olikin sijoittanut armeijakunnan tykistön 13 patteristosta 10 kaistansa pohjoisosalle.

Puolustusryhmityksellehän antaa perustan joukkojen määrä, ja kun VIII AK:n kaistalla oli kunkin divisioonan kaistan leveys noin 30—35 km, oli kyseessä varsin harva puolustus. Puolustusasema muodostui näin ollen erillisistä, piikkilankaesteiden ja miinoitteiden ympäröimistä tukikohdista sekä puolustuskeskuksista. Vaikka tukikohtia pyrittiin sijoittamaan koko rintamalinjan pituudelle, jäi niiden väliin laajoja, miehittämättömiä alueita, joiden kautta saksalaisten partiot ja suuremmatkin osastot voivat tunkeutua selustaan. Puolustus keskittyi tietenkin lähinnä teiden suuntiin ja erityisesti tiesolmukohtien alueille. Rykmenttien ja divisioonien reservit oli yleensä sijoitettu enintään pataljoonan vahvuisina, muutamien panssarivaunujen tukemina tais-

teluosastoina taempiin tiesolmuihin tai pääteiden varsille, mistä ne olivat 5—6 tunnin kuluessa käytettävissä taisteluun vihollisen hyökkäyksen tapahtuessa.

2. Reservit

Kaistan leveyden huomioon ottaen ei Middletonilla reservinä olleiden TstOs B/9.PsD:n sekä muutamien pioneeripataljoonien voimia ja mahdollisuuksia voi laskea kovinkaan suuriksi. Saksalaisten hyökkäyksen alkaessa oli V AK:lta edellisenä päivänä takaisin saatu TstOs B vielä Butgenbachin lounaispuolella Faymonvillessa.

Ardennien rintamanosan heikosta miehityksestä oli keskusteltu aina SHAEF:ssä saakka, mutta Eisenhowerin suostumuksella oli päätetty ottaa ns "harkittu riski" hyökkäysvoiman pitämiseksi mahdollisimman vahvana. Tämä "riski" perustui kuitenkin mahdollisuuteen käyttää vaaran uhatessa sivustoilla ja reservissä olevia voimia vastahyökkäykseen Ardennien alueelle. Kuitenkaan ei mitään tarkempia suunnitelmia tällaista toimintaa varten liene tehty.

Bradley myöntää, ettei hänellä ollut tapana pitää armeijaryhmällään omia reservejä, vaan tilanteen mukaan määrättiin yksi tai useampi armeijoista pitämään joitakin divisioonia reservissä siten, että niitä sai käyttää vain armeijaryhmän komentajan luvalla. Saksalaisten hyökkäyksen alkaessa olivat 10.PsD 3.A:sta ja 7.PsD 9.A:sta ensi sijassa käytettävissä Ardennien alueelle.

SHAEF:n reservinä tähän aikaan oli vain XVIII MIAK:n kaksi divisioonaa, 82. ja 101.MID, jotka oli vähän aikaisemmin siirretty Reimsin alueelle lepoon ja uudelleen varustettaviksi Arnheimin taistelujen jälkeen.

C TIEDUSTELU

Länsiliittolaisten tiedustelupalvelu oli jatkuvasti toiminut täydellä teholla pyrkien hankkimaan tarvittavat tiedot oman hyökkäyksen jatkamista silmälläpitäen. Tämän takia seurattiin mm saksalaisten joukkojen ja materiaalin siirtoja varsin tarkoin, jolloin erityinen huomio kiinnitettiin reservissä olevaan 6.SSPsA:aan. Suurimpana puutteena vuoden loppupuolella oli lentotiedustelutulosten niukkuus, mikä johtui pääasiassa huonosta lentosäästä.

Joulukuun alkuun mennessä oli länsiliittolaisilla käytettävissään mm seuraavat tiedot:

- 5 saksalaista divisioonaa oli lähtenyt Hollannista tuntemattomaan määränpäähän,
- 15.A oli vapauttanut 5.PsA:n rintamavastuusta Roer-joella,
- 6.SSPsA:n panssaridivisioonat olivat siirtyneet Westphalista Kölnin alueelle,
- useita uusia Volksgrenadier-divisioonia oli saapunut Eifelin alueelle ja
- englannin kieltä taitavista saksalaisista koottiin everstiluutnantti Skorzenyn johtoon erikoistehtäviin käytettävää osastoa.

Joulukuun aikana tiedustelupalvelu sai runsaasti lisätietoja. Lentotiedustelun mukaan oli Reinin yli länteen tulossa jatkuvana virtana joukkoja ja materiaalia. Bitburgin—Wittlichin alueella todettiin olevan kolme panssarimuodostelmaa, joista yksi paljastui 2.PsD:ksi. Uusia Volksgrenadier-divisioonia havaittiin Ardennien alueella, ja sotavankien tietojen mukaan oli odotettavissa hyökkäys Aachenin valtaamiseksi ennen joulua.

Sen että tiedustelussa oli kuitenkin suuria aukkoja, osoittaa mm VIII AK:n tilannekatsaus 10. 12., jonka mukaan uusien divisioonien esiintyminen Eifelin—Ardennien alueella oli vain merkinä rauhallisen rintamanosan käyttämisestä joukkojen lepuuttamiseen ja kouluttamiseen (vrt Karjalan Kannas alkukesällä v 1944). Armeijakunnan viimeisen tiedusteluilmoituksen (15. 12.) mukaan ei vihollisen toiminnassa ollut havaittavissa muutoksia.

Voidaan todeta, että tiedustelulla onnistuttiin saamaan jonkinlaista vihiä saksalaisten hyökkäysaikeista, mutta vastausta vaille jäi ainakin kysymys: ”Missä ja milloin hyökkäys tulee tapahtumaan?”

V HYÖKKÄYKSEN VAIHEET JA TAISTELUN KULKU

A JOUKKOJEN SIIRTYMINEN LÄHTÖASEMIIN

Hyökkäykseen osallistuvat joukot oli pääasiassa rautatiekuljetuksin siirretty marraskuun loppupuolella ja joulukuun alussa keskitysalueilleen, 6.SSPsA Düsseldorf—Kölnin seudulle ja 5.PsA pääosin Trierin—Bitburgin—Wittlichin alueelle.

Siirtyminen lähtöasema-alueille suoritettiin ainoastaan pimeän aikana mahdollisimman myöhäisessä vaiheessa perusteellisten salaamis-toimenpiteiden suojaamana, ja eri aselajien pääosat siirtyivät seuraavaa aikataulua noudattaen:

- tykistö 8.—13. 12.,
- panssarijoukot 12. 12. alkaen kahden yön aikana ja
- jalkaväki 14. 12. alkaen.

Tehokkaiden järjestelytoimenpiteiden kuten opastuksen ja liikenteen järjestelyn avulla hyökkäysjoukot saatiin ryhmitetyksi suunnitelman mukaisesti 15./16. 12. puoleen yöhön mennessä. Tiedusteluun ja valmisteluihin ei kuitenkaan tällöin jäänyt aikaa juuri laisinkaan. Tämän puutteen vastapainoksi joukkojen ryhmitys onnistuttiin salamaan vastustajalta hyökkäyshetken saakka lähes täydellisesti.

B MURTAUTUMINEN PUOLUSTUSASEMAAN JA SEN LÄPI

1. Joukkojen tehtävät ja ensimmäiset tavoitteet

Hyökkäyksen alkaessa 16. 12. klo 06.00 n 110 km:n kaistalla Echternachin ja Monschaun välillä oli painopistesuunnan 6.SSPsA ryhmitynyt hyökkäyskaistan pohjoisosalle n 25 km leveälle kaistalle Schnee—Eifelin pohjoispään ja Monschaun välille. Sen eri yhtymien tehtävät olivat seuraavat:

- jalkaväkidivisioonien (LXVII AK ja osa I SSPsAK:sta) oli vallattava Butgenbach sekä Monschau ja LXVII AK:n oli muodostettava sulkuasema näiden pohjois- ja luoteispuolelle I SSPsAK:n oikean sivustan suojaamiseksi;
- samanaikaisesti piti I SSPsAK:n panssaridivisioonien painopistesuunnassa hyökätä Butgenbachin kautta ja vallata Malmedy sekä Stavelot, joiden kautta taas 150.PsPr:n oli rynnättävä panssaridivisioonien läpi suoraan Maas-joen silloille;
- alkuvaiheessa II SSPsAK oli reservinä saavutetun menestyksen hyväksikäyttöä varten ja valmiina torjumaan vihollisen vastahyökkäykset pohjoisesta.

Keskustassa Vianden ja Schnee—Eifelin pohjoispään väliselle, n 50

km leveälle kaistalle ryhmittyneen 5.PsA:n tärkeimpinä ensi tavoitteina olivat St Vith ja Bastogne. Yhtymien tehtävät olivat seuraavat:

- Vianden ja Waxweilerin (XLVII PsAK) sekä Waxweilerin ja Prümin (LVIII PsAK) välille ryhmittyneiden panssariarmeijakuntien oli ensin vallattava Bastogne ja Houffalize sekä jatkettava nopeasti Maas-joelle;
- Prümin ja Manderfeldin välille ryhmittyneen LXVI AK:n oli lyötävä Schnee—Eifelin länsiosaa puolustavat vihollisvoimat ja vallattava sen jälkeen St Vith.

Etelässä 7.A:n neljän jalkaväkidivisioonan oli hyökättävä Our- ja Sauerjoen yli Echternachin ja Vianden välillä sekä suojattava 5.PsA:n vasen sivusta aluksi Luxemburgin ja Arlonin kaupunkien pohjoispuolella sijaitsevalla linjalla.

Modelilla oli reservinä varsinaisesti vain kaksi Hitlerin henkivartiokaartin panssariprikaatia, "Escort"- ja "Grenadier"-prikaatit.

2. Tulivalmistelu

16. 12. klo 05.30 (H— $\frac{1}{2}$ tuntia) alkoi tulivalmistelu n 2000 tykin tulella koko hyökkäyskaistalla. Aluksi tuli kohdistui ensisijaisesti puolustajan etumaisiin tukikohtiin, mutta siirtyi pian taemmas, missä se kohdistui vielä taempiin puolustuskeskuksiin sekä erityisen voimakkaana reservien sijoitusalueille, komentopaikkoihin sekä sulkutulena pääteille. Vastatykistötoiminta oli huolellisen maalitiedustelun avulla saatu sangen tehokkaaksi ja puolustajan tykistön toiminta hyökkäyksen alkuvaiheessa onnistuttiin lamauttamaan huomattavalta osaltaan.

Suunnitelmanmukainen tulivalmistelu, yleinen saatto ja kaukotoiminta kestivät täydellä tehollaan n 2 $\frac{1}{2}$ tuntia. Tänä aikana jalkaväen välittömänä tulitukena oli ensisijaisesti kranaatinheittimien ja jalkaväkitykkien tuli.

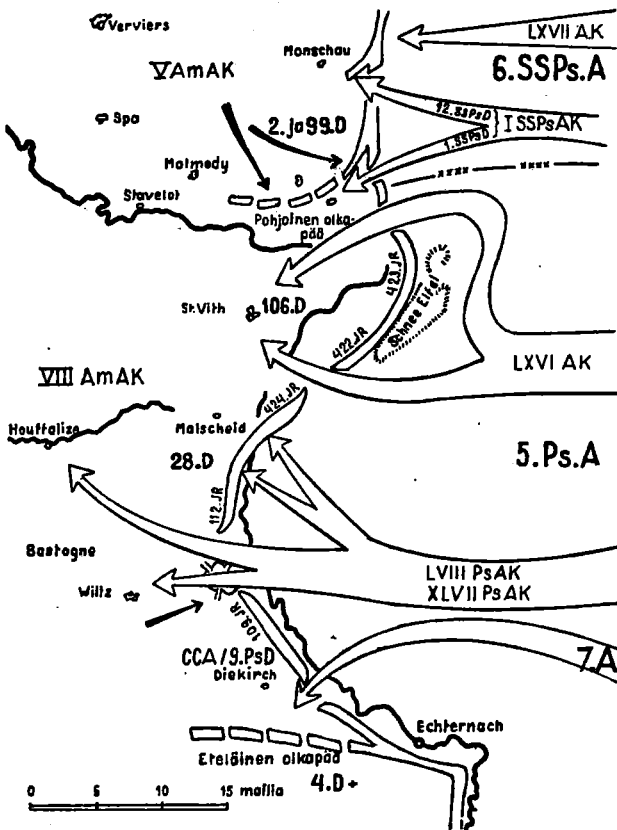
Lisäksi tulivalmisteluun liittyi ilmavoimien toiminta, vaikkakin sään ja osittain pimeyden takia varsin rajoitetussa määrässä, sekä kaukoraketien (V 1 ja V 2) tuli puuttuvien syöksypommituskoneiden korvaajana.

6.SSPsA:n kaistalla kaikissa murtokohdissa edelsi tulivalmistelu hyökkäystä tykistötulen painopisteen ollessa Elsenbornin alueella, kun

sen sijaan 5.PsA:n kaistalla monissa kohdin rajoitettiin hyökkäystä edeltävää tulivalmistelua yllätysmahdollisuuksien lisäämiseksi.

3. Murron suoritus

Puolustajan etumaisiin tukikohtiin kohdistuneen tulivalmistelun päättyessä kävi jalkaväki hyökkäykseen klo 06.00 kahdentoista divisioonan voimin seitsemän panssaridivisioonan ollessa näiden takana valmiina käyttämään saavutettua menestystä hyväkseen.

Kuva 3 Murron suoritus (kaavio)

Päähyökkäyssuunnalla pohjoisessa ei saavutettu odotusten mukaista menestystä, vaan 6.SSPsA:n jalkaväkidivisioonat törmäsivät Butgenbachin ja Monschaun välillä V AmAK:n kahteen divisioonaan (2. ja 99.D), jotka olivat valmiina hyökkäämään Roer-joelle. Monschaussa ei hyökkäys edistynyt lainkaan ja Butgenbachin suunnallakin vain varsin rajoitetusti, vaikka Dietrich suuntasi 12.SSPsD:n sinne jalkaväen avuksi. Tämä panssaridivisioona joutui varsin vaikeaan maastoon, sillä tiet olivat liejuisia ja pellot liian upottavia panssarivaunuille. Räjähdyttämällä sillat ja taistellen tunnustusta ansaitsevalla tavalla onnistui pahoja tappioita kärsineiden puolustajien töin tuskin estää 12.SSPsD:n ja sitä tukevan jalkaväen tunkeutuminen tärkeälle Elsenbornin harjannealueelle. Butgenbachin eteläpuolella V ja VIII AmAK:n saumalla rintamavastuussa olleen, 106.D:lle alistetun 14.RvOs:n puolustuksen I SSPsAK:n voimien hyökkäys mursi ja 1.SSPsD työntyi nopeasti länteen kohti Stavelotia, minkä edustalle se pääsi 17. 12. iltaan mennessä. Tässä vaiheessa olisi hyökkääjällä ollut mahdollisuus edetä heikoin voimin puolustetun Butgenbachin länsipuolitse Elsenborniin ja sen itäpuolella taistelevien 99. ja 2.D:n osien selustaan, mutta 1.SSPsD kohdisti kaiken huomionsa länteen, ja jo 17. 12. saapuivat 1.D:n ensimmäiset osat Butgenbachin—Malmedyn alueelle.

5.PsA:n hyökkäys alkoi varsin suotuisasti, sillä LXVI AK:n kaksi divisioona, jotka hyökkäsivät Schnee—Eifelin vaikeakulkuisen maaston etelä- ja pohjoispuolitse, saivat jo 17. 12. aamulla saarretuksi alueella olleet 106.D:n kaksi rykmenttiä ja suuntasivat hyökkäyksensä kohti St Vithiä. Etelämpänä joutui Our-joen linjalla puolustuksessa ollut 28.D 5.PsA:n päähyökkäyksen kohteeksi ja lyötiin lyhyessä ajassa hajalle. Jo 17. 12. iltana vyöryivät 5.PsA:n panssarit valonheittimien valossa Our-joen yli jatkaen etenemistä koko yön. LVIII PsAK:n hyökkäys suuntautui Houffalizeen sen kautta Bastogneen johtavan tien katkaisemiseksi samaan aikaan kun XLVII PsAK hyökkäsi Wilzin kautta tavoitteena Bastogne.

7.A:n hyökkäyksen ottivat vastaan 4.D, yksi rykmentti 28.D:sta ja 9.PsD:n osat. 7.A:lta puuttuivat panssarivaunut kokonaan, ja kun lisäksi sen erityisesti tarvitsemaa ylimenokalustoa oli riittämättömästi, oli eteneminen varsin hidasta, ja puolustajan joukot, joita 10.PsD:n etelästä

saapuneet osat jo 17. 12. ehtivät vahventamaan, pystyivät puolustukselle edulliseen maastoon tukeutuen muodostamaan Echternachin—Diekirchin tasalle uuden puolustusaseman ja pitämään sen hallussaan.

Näin oli kahtena ensimmäisenä hyökkäyspäivänä murrettu amerikkalaisten puolustus käytännöllisesti katsoen koko Vianden ja Butgenbachin välisellä, noin 50 km:n pituisella rintamanosalla, mutta hyökkäys ei kuitenkaan ollut edistynyt läheskään odotuksien mukaisesti, ja erityisesti 6.SSPsA:n kaistalla oli hyökkääjä kärsinyt vakavia vastoinkäymisiä. Lisäksi piti puolustaja St Vithiä vielä tiukasti hallussaan.

4. Laskuvarjojoukkojen toiminta ja operaatio "Greif"

Hyökkäyksen alkuvaiheeseen liittyi myös laskuvarjojoukkojen käyttö 6.SSPsA:n oikean sivustan suojaamiseksi. Noin 800 miehen vahvuinen osasto suunniteltiin pudotettavaksi jo yöllä 15./16. 12. Malmedyyn Verviers'istä ja Eupen'istä johtavien teiden yhtymäkohdan alueelle (Mont Rigi) tehtävänä estää lisävoimien saapuminen pohjoisesta, mutta suunnitelma voitiin toteuttaa vasta seuraavana yönä. Harhaanlentojen sekä pimeässä ja kovassa tuulessa epäonnistuneiden pudotusten takia saatiin vain n 200 miestä kokoon toiminta-alueelle, eikä näillä ollut mahdollisuuksia merkittävässä määrin vaikeuttaa 7.PsD:n, 1.D:n ja 30.D:n osien siirtymistä 17.—19. 12. taisteluun 6.SSPsA:n voimia vastaan. Osasto oli lisäksi vailla yhteyksiä radioiden rikkouduttua, ja kun 6.SSPsA:n joukot eivät saapuneetkaan 18. 12. kuluessa, kuten oli suunniteltu, päättyi yritys osaston alkaessa pieninä ryhminä pyrkiä takaisin omille linjoille.

Skorzenyn johtama operaatio "Greif" käsitti ensinnäkin amerikkalaista varustusta ja kalustoa käyttävän 150.PsPr:n hyökkäyksen murren jälkeen Maas-joen silloille niiden valtaamiseksi. Tunkeutuminen yllättäen amerikkalaisten linjojen läpi ei kuitenkaan onnistunut. Toisena yrityksenä oli työntää murtovaiheessa amerikkalaisiin asepukeutuneita pieniä ryhmiä jeep-autoilla puolustajan selustaan le vittämään sekaannusta ja tekemään tuhotöitä. Näistäkin ryhmistä vain

osa pääsi toiminta-alueilleen, mutta nekin olivat omiaan tuottamaan suuria vaikeuksia amerikkalaisille, joiden oli ryhdyttävä laajoihin varmistustoimenpiteisiin.

5. Länsiliittolaisten vastatoimenpiteet

Hyökkäyksen kohteeksi joutuneet puolustajan joukot taistelivat osittain varsin sitkeästi, vaikka hyökkääjä olikin ylivoimainen erityisesti VIII AmAK:n kaistalla. Kun länsiliittolaiset eivät kuitenkaan olleet osanneet varautua saksalaisten laajaan vastahyökkäykseen ja kun lisäksi yhteydet suureksi osaksi hyökkäyksen alkaessa katkesivat, eivät eri johtoportaat saaneet selvää kuvaa tilanteesta. Tästä johtui, että vielä 17. 12. puolustajan johto yleensä piti hyökkäystä vain rajoitettuna paikallisena yrityksenä.

Ensimmäisen hyökkäyspäivän iltaan mennessä oli VIII AK:n omat reservit jo heitetty taisteluun, TstOs B/9.PsD ja PionP 168 Schnee—Eifelin suuntaan 106.D:n avuksi sekä kahden pioneeripataljoonan pääosa 28.D:n kaistalle, mutta ne pystyivät vain jonkin verran hidastamaan hyökkääjää. Kuitenkin VIII AK:n joukot 17. 12. iltaan mennessä olivat hidastaneet hyökkääjää niin, että saksalaisten oli luovuttava toivostaan päästä nopeasti Maas-joelle ja että länsiliittolaiset saivat aikaa operatiivisten reservien siirtämiseksi Ardenneille.

V AK:n komentaja pyysi jo 16. 12. Hodgesilta lupaa lopettaa hyökkäys Roer-joelle ja vetää oikealla olevat divisioonansa (2. ja 99.D) edullisempaan puolustusmaastoon Butgenbachin—Eisenbornin tasalle, mutta Hodges, jolla ei ollut oikeaa tilannekuvaa, torjui pyynnön.

Eisenhower ja Bradley saivat ensimmäiset tiedot SHAEF:ssä 16. 12. iltapäivällä, ja vaikka Eisenhower ei tällöin ollut tietoinen hyökkäyksen laajuudesta, määrättiin Patton siirtämään 10.PsD etelästä ja Simpson 7.PsD pohjoisesta uhatulle alueelle. Näistä 10.PsD:n pääosa sai tehtäväkseen vahventaa 4.D:n puolustusta, ja TstOs B/10.Ps.D suunnattiin 18. 12. iltaan mennessä Bastogneen. 7.PsD saapui 80 kilometrin marssin jälkeen jo 17. 12. illalla St Vithiin juuri riittävän ajoissa torjuakseen LXVI AK:n hyökkäyksen kaupungin nopeaksi valtaamiseksi. Myös Bradley määräsi armeijoihensa komentajat pitämään kaikki käytettävissä olevat divisioonat valmiina siirrettäväksi tarvittaessa Arden-

neille, ja jo 17. 12. kuluessa oli 1. ja 30.D:n siirto Ardennien suuntaan käynnissä.

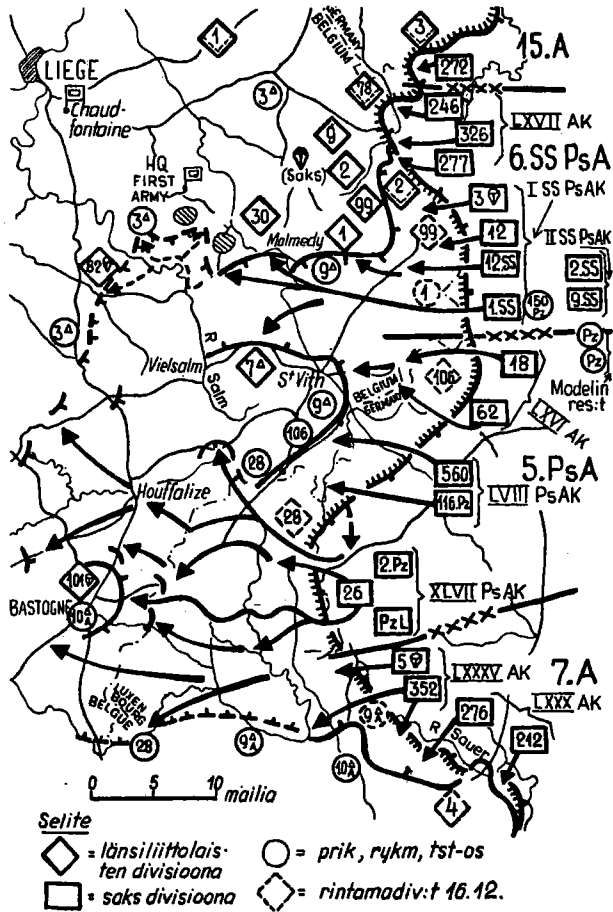
Kun 17. 12. kuluessa hyökkäyksen mittasuhteet alkoivat selvitä, määrättiin SHAEF:n reservinä Reimsissä olevat 101. ja 82.MID 17. 12. illalla Bradleyyn käyttöön ja siirtymään nopeasti Ardenneille, 101.MID Bastogneen ja 82.MID Stavelotin—Verbomontin alueelle.

Vaikka saksalaisten hyökkäys oli murtanut amerikkalaisten heikkokohkon puolustusaseman erityisesti 106. ja 28.D:n kaistoilla ja hyökkäyskiilat olivat 17. 12. tunkeutumassa länttä kohti, oli puolustajan onnistunut rajoittaa hyökkäys niin pohjoisessa kuin osittain myös etelässä sekä hidastaa hyökkääjää siinä määrin, että ensimmäiset operatiiviset reservit voitiin vielä riittävän ajoissa siirtää taisteluun.

C HYÖKKÄYKSEN JATKUMINEN MURRON JÄLKEEN SEKA SEN KULMINOITUMINEN

1. Panssariarmeijojen eteneminen

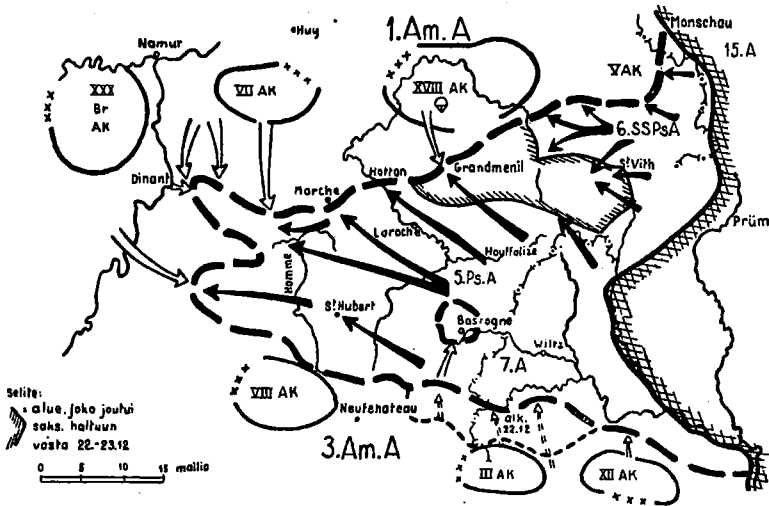
6.SSPsA:n uudistetut yritykset laajentaa murtoa pohjoisessa epäonnistuivat, ja Butgenbachin—Elsenbornin—Monschaun alue jäi puolustajan haltuun. Sen sijaan I SSPsAK:n kärki (1.SSPsD) jatkoi tunkeutumistaan länteen, valtasi Stavelotin, mutta Trois Pontsin luona se joutui räjäytettyjen siltojen takia suuntaamaan etenemisensä pohjoiseen Salm-joen itärantaa pitkin. Näin 1.SSPsD sai muutamassa vuorokaudessa n 30 km syvän kiilan länteen, mutta sen leveys ei ollut 5—8 km suurempi, ja käytettävissä oli vain yksi tie. Näissä olosuhteissa joutui-kin divisioonan vahva kärkiosasto (TstOs Peiper) eristetyksi, ja menettäytään puolet vahvuudestaan sekä koko kalustonsa se pääsi 23.—24. 12. takaisin divisioonansa yhteyteen. Kun I SSPsAK:n hyökkäys näin oli pysähtynyt, sai II SSPsAK tehtäväkseen jatkaa hyökkäystä etenemällä vielä puolustajan hallussa olevan St Vithin alueen molemmin puolin ja murtaa 1.AmA:n uusi puolustuslinja Salm-joella, vallata Manhay sekä Ourthe-joen ylimenopaikat Hottonin—Durbuyn alueella ja näin luoda edellytykset hyökkäyksen jatkamiseksi Maasille. Vaikka länsiliittolaiset olivat pakotettuja luopumaan St Vithista ja Salm-joen linjasta, pysähtyi II SSPsAK:n hyökkäys suunnilleen Manhayn—Trois

Kuva 4 Tilanteen kehittyminen 20. 12. mennessä

Pontsin tasalle 24.—25. 12., jolloin myös koko 6.SSPsA:n hyökkäys oli juuttunut paikoilleen.

5.PsA:n LXVI AK:n tehtävänä ollut St Vithin nopea valtaaminen viivästyi ratkaisevasti 7.PsD:n ehtiessä ajoissa kaupunkia puolustamaan, ja vasta 21. 12. oli tämä tärkeä tiesolmu saksalaisten hallussa Manteuffelin suunnattua sinne käyttöönsä saaman Escort-prikaatin. Manteuffelin eteläisellä siivellä hyökänneen XLVII PsAK:n etenemi-

Kuva 5 Hyökkäyksen pysähtyminen ja aloitteen siirtyminen länsiliittoutuneille 24.—26. 12.

nen viivästy i vaikean maaston ja itsepintaisesti taistelevien amerikkalaisten osastojen takia niin paljon, että Bastognen nopea valtaus epäonnistui. XLVII PsAK:n divisioonat saarsivat 19.—20. 12. kaupungin ja rengas sulkeutui 21. 12. Kun Bastognen puolustus osoittautui varsin lujaksi, suunnattiin 2.PsD ja pääosa PzLehrD:aa jatkamaan hyökkäystä länteen. Erityisesti 2.PsD:n hyökkäys eteni nopeasti Bastognen pohjoispuolitse Champlonin ja Harshinin kautta aina 7 km:n etäisyydellä Maas-joelta sijaitsevaan Cellesiin saakka, mutta avonaisten sivustojensa takia divisioonan pääosa joutui pohjoisesta etenevien länsiliittolaisten reservien (2.AmPsD) eristämäksi, ja täydennyksen puutteessa sekä lisävoimien myöhästyessä 2.PsD:n pääosat tuhoutuivat 24.—26. 12. Rochefortin länsipuolella käydyissä katkerissa taisteluissa. Bastognen eteläpuolitse St Hubertin kautta hyökänneen PzLehrD:n eteneminen oli huomattavasti hitaampaa, eivätkä sen sekä Manteuffelille liian myöhään annettujen reservien yritykset auttaa 2.PsD:aa onnistuneet. Näin myös 5.PsA:n hyökkäys Maas-joelle oli epäonnistunut, sillä 26.—27.12. joutuivat sen Bastognen—Houffalizen tasalta länteen edenneet joukot asettumaan kaikkialla puolustukseen. 5.PsA:n keskustassa hyökännyt

LVIII PsAK oli murron jälkeen edennyt varsin nopeasti vallaten jo 19. 12. Houffalizen ja katkaisten samalla Bastognen tieyhteydet pohjoiseen. 116.PsD oli suunnattu heti Bastognen ja Houffalizen välistä lounaaseen, mutta Manteuffelin käskystä jouduttiin se vetämään takaisin ja suuntaamaan Ourthe-joen koillispuolitse Hottonia kohti, jolloin divisioonan eteneminen viivästyi 2—3 vuorokautta pysähtyen lopulta Marchen ja Hottonin tasalle divisioonan ehtimättä suojaamaan 2.PsD:n oikeata sivustaa.

Bastognen puolustusta ei onnistuttu murtamaan äkillisellä iskulla, mutta vahvennetun 26.VGD:n voimatkaan eivät riittäneet kaupungin valtaamiseen. Tällöin Manteuffel suuntasi sinne lisää joukkoja, mm 15.PsKrD:n, joka kuului hänen ylijohdolta saamiinsa kolmeen panssari- ja panssarikrenatööridivisioonaan,¹ mutta puolustaja torjui joulun aikana Bastogneen noin kolmen divisioonan voimin suoritetut hyökkäykset, ja kun 26. 12. etelästä hyökänneiden Pattonin 3.A:n osien onnistui murtaa saartorengas, oli Bastognen valtaus lopullisesti epäonnistunut.

Vaikka Manteuffelille oli 23./24. 12. luvattu kaikki kolme em reservidivisioonaa, hän sai käyttöönsä vain 15.PsKrD:n ja 9.PsD:n. Sen sijaan 3.PsKrD ei ehtinyt hänen käyttöönsä, vaan OKW määräsi sen Dietrichin avuksi.

2. Hyökkäyksen kulminoituminen

Edellisessä kohdassa tulivat jo esille ne tapahtumat, jotka aiheuttivat saksalaisten hyökkäyksen lopullisen pysähtymisen 25.—27. 12.

Jo 18. 12. Hitler luopui 19. 12. alkavaksi suunnittelusta 15.A:n tukevasta hyökkäyksestä Maastrichtiin ja suuntasi em tarkoitukseen kootut divisioonat Ardenneille panssariarmeijojen hyökkäystä vahventamaan. Vaikka tällöin oli jo todennäköistä, että 6.SSPsA ei pystyisi saamaan aikaan ratkaisevaa menestystä, kun sen sijaan 5.PsA:n hyökkäys oli edistynyt suhteellisen hyvin ja mahdollisuudet sen hyökkäyssuunnassa saavuttaa Maas-joki olivat hyvät, ei esityksistä huolimatta

¹ 9.PsD, 3.PsKrD ja 15.PsKrD olivat niitä 15.A:n divisioonaa, joiden piti osallistua A+3 vrk alkavaan tukevaan hyökkäykseen, mutta Hitler peruutti koko hyökkäyksen ja suuntasi nämä div:t sen sijaan Ardenneille 20.—24. 12.

annettu Manteuffelille lisävoimia menestyksen hyväksi käyttöön, ennen kuin se oli jo liian myöhäistä ja silloinkin ylijohdon reservit jaettiin osaksi 6.SSPsA:lle. Liian myöhään saatujen ja riittämättömien reservien takia Manteuffel ei ratkaisuvaiheessa pystynyt riittävällä voimalla hyökkäämään Maas-joelle, vaan hänen armeijansa kärki lyötiin Cellesin—Rochefortin alueella.

Saksalaisen hyökkäyksen hidastumiseen ja pysähtymiseen olivat omiaan vaikuttamaan puolustajan muodostamat vahvat "olkapäät" pohjoisessa ja etelässä, joilla hyökkääjän liikkumisvapautta huomattavasti rajoitettiin varsinkin pohjoisessa, missä Butgenbachin—Monschaun alueen valtaamisen epäonnistuminen rajoitti 6.SSPsA:n tiestön käyttömahdollisuuksia ratkaisevasti sekä sitoi ja kulutti huomattavan osan hyökkäysvoimista. Etelässä taas 7.A osoittautui liian heikoksi 5.PsA:n vasemman sivustan suojaamiseen, eikä sen voimia tähän tehtävään riittänyt lainkaan Bastognen länsipuolella. Näin ollen 5.PsA joutui jatkuvasti sitomaan voimiaan eteläiselle sivustalleen, jolloin sen hyökkäysvoima koko ajan heikkeni.

Yhtenä syynä liikkeen pysähtymiseen oli St Vithin ja Bastognen hallitsevien tiesolmujen nopean valtaamisen epäonnistuminen. St Vithin puolustus osaltaan kanalisoi 6.SSPsA:n hyökkäyksen sen alkuvaiheessa ja antoi riittävästi aikaa länsiliittolaisille tuoda lisää reservejä taisteluun. Bastognen nopea valtaus ensimmäisinä hyökkäyspäivinä olisi avannut 5.PsA:lle tien Maas-joelle silloin, kun Bastognen ja Maasjoen välillä oli ainoastaan heikkoja pioneeri- ja huoltoyksiköitä. 5.PsA joutui reservien puutteessa sitomaan hyökkäysvoimiaan Bastogneen ja suuntaamaan joukot sekä materiaalitäydennyksen kaupungin pohjoispuolitse länteen varsin vaikeissa olosuhteissa tiestön käytön kannalta.

Puuttumatta maaston aiheuttamiin vaikeuksiin lähemmin tässä yhteydessä on huomattava, että 23.—27. 12. vallinnut, länsiliittolaisten ylivoimaisen ilma-aseen lähes täysitehoisen käytön sallinut sää vaikutti erityisen merkittävästi vaa'an kallistumiseen länsiliittolaisten hyväksi. Mainittuna ajanjaksona saksalaiset joutuivat toimimaan jatkuvien lentohyökkäysten alaisina, ja tällöin täydennyksen saanti joukoille pysähtyi lähes kokonaan valoisana aikana. Erityisesti tästä joutui kärsimään 5.PsA:n pisimmällä oleva kärki polttoaineen ja ampumarvikkeiden loppuessa. Niinpä 2.PsD:n panssarivaunut joutuivat taistelemaan 2.Am

PsD:n hyökätessä Cellesiin ja Rochefortiin melkeinpä yksinomaan liikumattomina tulipesäkkeinä. Lisäksi lentojoukkojen rakettiasein suorittamat hyökkäykset olivat tuhoisia panssarivaunuille. Vastustajan ilmaylivoima hidasti saksalaisten ja erityisesti juuri Manteuffelille annettujen reservien siirtoja, niin että vain yksi divisioonana (9.PsD) osittain ehti osallistumaan toimintaan 2.PsD:n auttamiseksi.

D LÄNSILIITTOILAISTEN TOIMINTA MURRON JÄLKEEN

1. Ensimmäisten reservien käyttö

Kuten aikaisemmin jo on tuotu esille, oli 16.—17. 12. kuluessa SHAEF hälyttänyt nopeimmin käytettävissä olevat divisioonat Ardenneille ja lisäksi 1.A oli 17. 12. siirtämässä jalkaväkivoimia murtuman pohjoista sivustaa vahventamaan. Näillä joukoilla olikin mitä merkittävin vaikutus saksalaisten hyökkäyksen kanalisoinnissa ja hidastamisessa.

7.PsD ehti 17. 12. kuluessa St Vithiin ja Pattonin 10.PsD:n TstOs B sekä 101.MID voittivat kilpajuoksun Bastogneen ehtien sinne 18.—19. 12. kuluessa vähän ennen Manteuffelin XLVII PsAK:n panssaridivisioonaa. Kaikki St Vithiin ja Bastogneen saapuneet joukot olivat aluksi VIII AK:n komentajan, kenraalimajuri Middletonin johdossa, joka määräsi nämä tiesolmut pidettäväksi alistaen St Vithiin vetäytyneet joukot 7.PsD:lle ja Bastogneen suuntautuneet 101.MID:lle. Molempien kaupunkien puolustus järjestettiin nopeasti ja tehokkaasti työntämällä taisteluosastoja hyökkääjän etenemisteiden suuntiin pysäyttämään kärki-osastot ja viivyttämään päävoimiakin mahdollisimman kauan ajan saamiseksi muihin puolustusvalmisteluihin.

Hodgesille edellisten lisäksi alistetun 82.MID:n hän määräsi Verbomontin alueelle torjumaan 6.SSPsA:n panssarikärjen Stavelotista länteen odotettavissa olevaa hyökkäystä ja 18. 12. iltapäivällä olivat divisioonan ensimmäiset osat saapuneet Verbomontiin.

2. Tilanteen kehittyminen ja jatkotoimenpiteet

Vaikkakin nämä ensimmäiset reservit olivat päässeet kohdealueilleen ja olivat liittyneet tai liittymässä taisteluun, ei tilannekuva länsi-

liittolaisten eri johtoportaisissa ollut lähimainkaan selvä, vaan komentajat ja esikunnat joutuivat toimimaan usein vailla yhteyksiä suureen osaan joukoistaan, ja näin ollen käskyt olivat usein vanhentuneita sekä tilanteeseen soveltumattomia. Tiedot vihollisesta olivat puutteellisia, ja Skorzenyn joukkoihin kuuluvien ryhmien toiminta länsiliittolaisten linjojen takana oli omiaan saamaan sekaannusta aikaan. On sen takia ymmärrettävää, että Bradley vasta 18. 12. antoi käskyn luopua hyökkäyksestä ja hyökkäysvalmisteluista Saarín ja Ruhrin suuntiin sekä ryhtyi kokoamaan voimiensa pääosaa saksalaisten hyökkäyksen torjumiseksi.

Kun SHAEF totesi, että Modelin hyökkäyskiilat olivat 19. 12. tunkeutumassa St Vithin etelä- ja pohjoispuolitse länttä kohti, ei sillä ollut tuona päivänä uusia reservejä käytettävissään välittömästi. Yksi panssaridivisioona, jota purettiin parhaillaan Le Havressa, ja yksi maahanlaskudivisioona Englannissa, olivat nopeimmin käyttöön saatavat voimat, mutta nekin vasta muutamien päivien kuluttua. Ainoastaan Montgomeryn reservinä oleva XXX BrAK, jota oltiin jo suuntaamassa hyökkäykseen Reichswaldiin, oli käytettävänä Maas-joen länsipuolella. Montgomery oli jo kuitenkin 18.—19. 12. oma-aloitteisesti alkanut siirtää XXX BrAK:n osia Brüsselin—Maasin alueelle, ja siitä suunnattiin kaksi divisioonaa ja panssariprikaati heti Maasjokilinjalle Liegen ja Givetin väliin. Givetin eteläpuolella olevat Maasin ylimenopaikat Eisenhower määräsi heti miehittäväksi huolto- ja pioneeriyksiköiden voimin sekä antoi jyrkän käskyn olla jättämättä yhtään siltaa saksalaisten käsiin.

Yrittäessään kaikin keinoin sulkea aukon VIII AK:n ja V AK:n välillä Hodges joutui sitomaan reservit taisteluun heti niiden saavuttua, eikä hänen onnistunut koota voimia voimakasta vastahyökkäystä varten. Sen sijaan Patton, joka oli 19. 12. saanut käskyn luovuttaa pääosan voimistaan hyökkäämään Modelin voimien eteläistä sivustaa vastaan ensimmäisenä tehtävänä Bastognen vapauttaminen, toimi erittäin nopeasti ja aloitti jo 22. 12. kolmen divisioonan (III AK) voimin hyökkäyksen Arlonin—Luxemburgin alueelta ja sai 26. 12. yhteyden saarrettuihin Bastognen puolustajiin.

3. Johtosuhteiden järjestely

Saksalaisten jaettua Bradleyn 12.AR:n voimat kahtia määräsi Eisenhower 20. 12. Montgomeryn johtamaan sotatoimia murtoalueen pohjoispuolella Bradleyn johtaessa niitä sen eteläpuolella. Välirajaksi määrättiin linja Givet—Prüm. Näin joutuivat 1. ja 9.AmA Montgomeryn alaisiksi ja Bradleylle jäi 3.A. Tähän mennessä oli myös pääosa 9.Am A:n divisioonista siirretty Hodgesin johtoon.

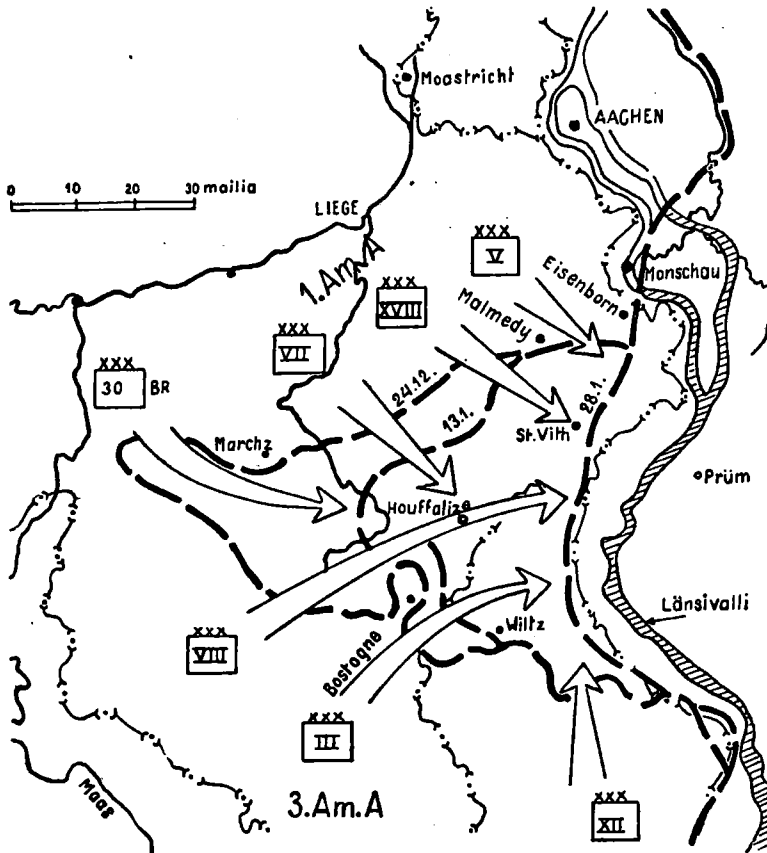
4. Aloitteen siirtyminen länsiliittolaisille

Murtoalueen eteläisellä sivustalla olivat länsiliittolaiset tavallaan saaneet aloitteen jo Pattonin hyökkäyksen alkaessa, mutta sen luoteis- ja länsiosassa he joutuivat käymään 26. 12. saakka kiivaita torjuntataisteluita Modelin panssariarmeijojen hyökkäyskärkeä vastaan. Montgomery pyrki kaikin keinoin kokoamaan lähinnä 1.A:n voimista 3—4 divisioonaa käsittävän armeijakunnan voimakasta vastahyökkäystä silmällä pitäen. Kuitenkin II SSPsAK:n hyökätessä Manhayn—Hottonin suuntaan ja 116.PsD:n uhatessa samanaikaisesti edellä mainitulla alueella taistelevan XVIII MIAK:n oikeaa sivustaa sekä 5.PsA:n kärjen lähestyessä Maas-jokea, oli Hodgesin sidottava vastahyökkäykseen suunnitellut VII AK:n voimat (75.D, 84.D ja 2.PsD) divisioonittain ja taisteluosastoittain torjuntataisteluihin sekä paikallisiin vastahyökkäyksiin.

Ilma-aseen tukiessa tehokkaasti länsiliittolaisia 23. 12. lähtien pakotettiin saksalaiset 25.—26. 12. kaikkialla pysäyttämään etenemissensä länteen ja samalla siirtymään puolustukseen. 27. 12. lähtien voidaan katsoa aloitteen siirtyneen kokonaisuutta ajatellen länsiliittolaisille.

E ARDENNIEN TAISTELUN LOPPUVAIHEET

Saksalaiset kohdistivat vuoden lopulla ja vielä seuraavan alussakin toimintansa painopisteen Bastognen valtaamiseen, koska oli havaittu, ettei 5.PsA:kaan pysty jatkamaan hyökkäystä edes rajoitetuin tavoittein, niin kauan kun Bastogne on vihollisen hallussa. Sitä varten siirrettiin 6.SSPsA:n kaistaltakin neljä divisioonaa Manteuffelille. Vielä 3.—4. 1. hyökkäsivät saksalaiset, ehkä kiivaammin kuin koskaan aikaisemmin, vallatakseen Bastognen, mutta turhaan.

Kuva 6 Ardennien taistelun loppuvaiheet

Tällä välin oli 1.A aloittanut 3. 1. pohjoisesta hyökkäyksen kahden armeijakunnan voimin kohti Houffalizea, mihin yhtyivät Pattonin 3.A:n voimat etelästä ja lounaasta, ja tarkoituksena oli katkaista Houffalizen länsipuolella olevien saksalaisten voimien yhteydet. Vaikeasta tilanteesta huolimatta Modelin onnistui vetää ankaria viivytystaisteluja käyttäen joukkonsa pois puristuksesta. 16. 1. pääsivät 1. ja 3.A:n joukot yhteyteen toistensa kanssa Houffalizesa, 23. 1. 1.A valtasi St Vithin ja tammikuun loppuun mennessä oli saksalaiset työnnetty kaikkialla aikaisemman (16. 12.) rintamalinjan taakse.

Ardennien taistelussa saksalaiset kärsivät niin suuret elävän voiman ja materiaalin menetykset sekä niin raskaan "moraalisen tappion", että taistelun voidaan katsoa muodostaneen erään käännekohdan Saksan lopullista sortumista kohti.

VI SAKSALAISTEN HYÖKKÄYKSEN OLENNAISET PIIRTEET JA NIIDEN TARKASTELUA

Tarkastelun perustana on erityisesti maaston vaikutus hyökkäyksen suoritukseen, kun kyseessä on panssariarmeijojen hyökkäys niinkin vaikeassa ja moottoroitujen joukkojen toimintaa rajoittavassa maastossa kuin Ardennien maasto on.

Koska maaston luonne ja sen erikoispiirteet on jo esityksen alkuosassa käsitelty, ei niihin ole tässä yhteydessä syytä palata. On kuitenkin huomattava, että maaston vaikeusastetta saksalaisten hyökkäyksen aikana vuodenaikaan liittyneet säätekijät lisäsivät huomattavasti. Syksyn runsaat sateet alensivat vähäisen tieverkoston kuntoa ja saattoivat pellot usein panssarivaunuille kulkukelvottomiksi. Sateet lisäsivät Ardennien lukuisten jokien vesimäärää ja kohottivat siten niiden este-arvoa. Pakkassäiden takia harvat hyväkuntoiset tiet jäätyivät liukkaiksi aiheuttaen suuria vaikeuksia panssarivaunuillekin muista ajoneuvoista puhumattakaan. Poikkeuksellisen runsas lumipeite hyökkäyksen myöhemmässä vaiheessa hidasti ainakin jalkaväen liikkumista ja oli omiaan paljastamaan panssarivaunut erityisesti vastustajan ilmavoimille.

A OPERAATIOSUUNNITELMAN TOTEUTTAMINEN

Kuten aikaisemmin on jo esitetty, operaatiosuunnitelman runko oli Hitlerin ja OKW:n laatima. v Rundstedt ja Model saivat tiedon hyökkäyksestä 3. 11., jolloin he vastaanottivat varsin pitkälle taktillisiin suorituksiin menevän suunnitelman. Jo tässä yhteydessä Rundstedt totesi voimien riittämättömyyden, ja yhdessä Modelin kanssa hän esitti suoritettavaksi hyökkäyksen huomattavasti rajoitetummin tavoittein päämääränä Aachenin suunnalla toimivien amerikkalaisten voimien lyöminen.

Hitlerin kieltäytyttyä jyrkästi muuttamasta päätöstään jäi tämän, varsin teoreettisin perustein laaditun suunnitelman toteuttaminen vaikeissa olosuhteissa lähinnä Modelin tehtäväksi, sillä v Rundstedt, jonka

periaatteena oli defensiivinen puolustus lännessä, vetäytyi syrjään sen jälkeen, kun hänen esityksensä sellaisen hyökkäyksen suorittamisesta, jonka hän arvioi olevan mahdollisuuksien rajoissa, oli hylätty.

Modelin johtamat hyökkäysvalmistelut jouduttiin suorittamaan mitä ankarimpia salaamisnäkökohtia noudattaen, mikä vaikutti hänen ja alempien komentajien toimintaan rajoittavasti, sillä OKW:n käskyn mukaan sai tiedon hyökkäyksestä antaa vain määrätyille komentajille ja esikuntaupseereille. Näin ollen suunnittelu- ja valmistelumahdollisuudet eri johtoportaisissa jäivät varsin vähäisiksi, jopa olemattomiksi.

OKW:n aikalaskelmat osoittautuivat pian liian optimistisiksi, ja hyökkäyksen alkamispäivä oli muutettava marraskuun puolelta joulukuuhun ja lopullisesti siksi määrättiin 16. 12. Myöskään ei kaikkia hyökkäykseen alun perin suunniteltuja voimia pystytty käyttämään, koska useita divisioonia jouduttiin sitomaan puolustustaisteluihin. OKW puuttui tässäkin vaiheessa asioihin ja määräsi 7.A:n voimia heikennettäväksi.

Suurista vaikeuksista huolimatta pystyttiin joukkojen keskitykset ja välttämättömät valmistelut suorittamaan, mutta on huomattava, että hyökkäyksen alkaessa oli koulutuksessa, varustuksessa ja kalustossa suuria puutteita. Erytisesti jalkaväkidivisioonien ja tykistön operatiivinen liikkuvuus oli heikko.

Model tiesi, että hyökkäys tulisi olemaan taistelua teistä ja ennen kaikkea tiesolmuista. Hän tunsu myös vastustajan voimien vähyiden Ardenneilla eikä epäillyt, etteivätkö hänen voimansa pystyisi murtaamaan VIII AmAK:n puolustusta, sillä ei ollut todennäköistä, että vastustajan operatiiviset reservit ehtisivät mukaan taisteluun varsinaisessa puolustusasemassa, vaan vasta myöhemmässä vaiheessa. Koska maasto aina Maas-joelle saakka tarjosi puolustajalle edullisia viivytys- ja puolustusmahdollisuuksia harjanne- sekä jokilinjoilla, oli koko operaation onnistumisen edellytyksenä niin nopea tunkeutuminen Maas-joelle ja sen yli panssarien käytölle edulliseen maastoon, ettei puolustaja ehdi tehokkaasti käyttää hyväkseen maaston suomia mahdollisuuksia. Tätä lienevät Hitler ja OKW ajatelleet laatiessaan suunnitelman, johon kuului Maas-joen saavuttaminen kahdessa päivässä. v Rundstedt ja Model harkitsivat kuitenkin siihen kuluvan suotuisimmassakin tapauksessa vähintään neljä päivää.

On todettava hyökkäyksen kulkua seurattaessa, että saksalaiset olivat aliarvioineet maastovaikeudet ja amerikkalaisten puolustuksen sitkeyden, sillä neljäntenä ja viidentenä hyökkäyspäivänä taisteltiin vielä tärkeimpinä ensi tavoitteina olleiden St Vithin ja Bastognen ympärillä eikä 6.SSPsA:n oikea siipi ollut päässyt puolestaan tuskin lainkaan eteenpäin Butgenbachin—Monschaun alueella. Tällöin olivat jo taistelun kulkuun vaikuttamassa 12.AR:n ja SHAEF:n nopeimmin käytettävissä olleet reservit (neljä divisioonaa), jotka pääpiirtein kolmannen hyökkäyspäivän (18. 12.) kuluessa olivat saapuneet niille määrätyille alueille, sekä pohjoisen ”olkapään” tukemiseen käytetyt jalkaväkidivisioonien (1. ja 30.D) osat.

Tässä vaiheessa oli hyökkääjän liike jo ratkaisevasti hidastunut, ja vaikka Dietrich sekä erityisesti Manteuffel työnsivät panssarikärkensä länttä ja Maas-jokea kohti huolimatta sivustaan ja selustaan jäävistä puolustajan pitämistä maastonkohdista, oli tilaisuus ratkaisevan alkumenestyksen saavuttamiseen mennyt. Bastognen, St Vithin ja Butgenbachin ollessa puolustajan hallussa oli täydennyksen ja vahvennusten saanti hyökkäyksen elättämiseksi äärimmäisen vaikeaa tiestön riittämättömyyden vuoksi. Niinpä sivustat suojaamattomina edenneet hyökkäyskärjet 2.PsD ja 1.SSPsD täydennyksen puutteessa ja ilman lentotukea joutuivat Ardennien alueelle jatkuvasti saapuvien puolustajan reservien lyömiksi 2.PsD:n ehdittyä yhdeksäntenä hyökkäyspäivänä jo lähelle Maas-jokea.

Kun jo ensimmäisinä hyökkäyspäivinä kävi ilmeiseksi, että 6.SSPsA ei pysty saavuttamaan riittävää alkumenestystä voidakseen edullisesti käyttää reservissä olevaa II SSPsAK:aa, esitti Model tämän armeijakunnan käyttöä 5.PsA:n hyökkäyssuunnassa, mutta Hitler ei halunnut luopua alkuperäisestä suunnitelmastaan, ja niin II SSPsAK suunnattiin varsin vaikeissa olosuhteissa, riittämättömän tilan ja tiestön takia, jatkamaan 1.SSPsD:n keskeytynyttä hyökkäystä Grandmenil'in—Verbomontin alueen kautta länteen. Kun lisäksi 2.SSPsD tällöin joutui kiertämään St Vithin eteläpuolitse 5.PsA:n joukkojen ja ajoneuvojen tukkimien teiden kautta, pääsi II SSPsAK hyökkäämään vasta seitsemäntenä hyökkäyspäivänä (22. 12.) eikä se tällöin enää pystynyt merkittävästi etenemään.

Sen johdosta, että Hitler halusi itse määrätä reservien toimintaanpanon, myöhästyivät Manteuffelille annetut reservit (9.PsD, 3. ja 15. PsKrD) lähinnä heikon tiestön ja polttoaineen puutteen takia niin, että vasta 23.—25. 12. hän sai yhden divisioonan pääosat (9.PsD) kärkeensä vahvennuksiksi ja yhden divisioonan (15.PsKrD) Bastognen puolustusta murtamaan. Tällöin oli liike kuitenkin jo alkanut pysähtyä. Myöhäistä oli myös Hitlerin antaa lupa 26. 12. siirtää kaikki 6.SSPsA:n panssaridivisioonat Manteuffelin käyttöön hyökkäyksen saamiseksi uudelleen liikkeelle.

2. Suorituksen tarkastelu

Ylijohdon osuus koko operaation suorituksessa on mitä merkittävintä, sillä Hitler ja OKW yhdessä johtivat varsin kiinteästi hyökkäystä, mikä taas oli omiaan hidastamaan ratkaisuja ja vaikeuttamaan taistelun tilanteenmukaista johtamista. Tilanteen vaatimusten mukaan olisi hyökkäyksen painopiste pitänyt siirtää 5.PsA:n hyökkäyssuuntaan viimeistään siinä vaiheessa, kun 6.SSPsA:n yritys repäistä riittävä aukko vastustajan puolustukseen oli vaikean maaston ja epäpätevän johdon takia epäonnistunut. Hitler piti kuitenkin jäykästi kiinni päätöksistään saada SS-joukot ensimmäisinä Maas-joelle, ja sen vuoksi tämäkin mahdollisuus menetettiin.

v Rundstedtillä ja Modelilla ei ollut suuriakaan mahdollisuuksia vaikuttaa operaation kulkuun, sillä hyökkäyksen aikana johti OKW taistelua yleensä näiden komentajien ohi antaen yhteysupseerien ja radion välityksellä käskyt suoraan armeijain komentajille.

Kuten on tullut jo esille, ei 6.SSPsA kyennyt suoriutumaan tehtävästään. Dietrichin taito ei riittänyt johtamaan panssariarmeijan hyökkäystä Ardennien pohjoisosan vaikeassa maastossa. Jalkaväkidivisioonien epäonnistuttua Elsenbornin valtaamisessa hän heitti 12.SSPsD:n hyökkäykseen niin vaikeaan maastoon, että divisioonaa ei saatu irti sieltä moneen vuorokauteen, kun se yritettiin suunnata 1.SSPsD:n jälkeen. Sen vuoksi joutuikin 1.SSPsD tunkeutumaan yksin niin kapeana kiilana Stavelotin kautta länteen, että sen vahva kärkiosasto eristettiin ja lyötiin. Noin kymmenen päivän ajan Dietrichin divisioonat jatkoivat turhia rintamahyökkäyksiä Butgenbachin—Monschaun alueella sen

sijaan, että olisi pyritty laukaisemaan puolustus sivustasta Butgenbachin länsipuolelta, mihin ainakin hyökkäyksen ensimmäisinä päivinä olisi ollut mahdollisuus.

Manteuffelin 5.PsA aiheutti länsiliittolaisille pahimman uhkan. Manteuffel käytti hyväkseen Prümin lounaispuolista, panssarien toiminnalle melko edullista aluetta ja suuntasi jalkaväkidivisioonat sen sijaan hyökkäykseen erittäin vaikeakulkuisen Schæe—Eifelin kautta. Manteuffelin armeijakunnat saavuttivat kuitenkin St Vithin ja erityisesti Bastognen liian myöhään, jotta nämä tiesolmut olisi voitu nopeasti vallata. Näin ollen 5.PsA:n hyökkäys viivästyi ratkaisevasti, sillä Bastognen ohittaminen kesti kolme vuorokautta panssaridivisioonilta, mutta vasta myöhemmässä vaiheessa hyökkäyskärjen tultua täydennyksen ja vahvennusten puutteessa lyödyksi Manteuffel huomasi, että Bastognen valtaus oli ehdottomana edellytyksenä liikkeen jatkumiselle.

Mikäli 5.PsA:lle olisi annettu päähyökkäystehtävä ja vastaavat voimat, niin Maas-joen tasan saavuttaminen 5.PsA:n hyökkäyssuunnassa olisi nähtävästi ollut mahdollista 4—7 vuorokauden kuluessa hyökkäyksen alkamisesta.

3. Reservin käyttö

Edellä on jo selvinnyt, että hyökkäykseen irrotettavien joukkojen jäätyä suunniteltua huomattavasti vähäisemmiksi, Model joutui aloittamaan hyökkäyksen melkein pä ilman reservejä ja näin ollen myös ilman mahdollisuuksia vaikuttaa taistelun kulkuun ratkaisuvaiheessa.

"Escort"- ja "Grenadier"-prikaatin Model joutui käyttämään jo hyökkäyksen alkupäivinä, "Escortin" Manteuffelin avuksi St Vithin valtauksen ja "Grenadierin" 7.A:n jalkaväkidivisioonien tueksi eteläisellä sivustalla.

Ne kolme panssari- tai panssarikrenatööridivisioonaa, jotka vapautuivat Modelin käyttöön 15.A:lta Hitlerin kieltäessä tukevan hyökkäyksen suorituksen, ehtivät marssivaikeuksien ja länsiliittolaisten ilmatoiminnan takia liian myöhään taistelunäyttämölle. Lisäksi tämä reservi sitoutui taisteluun divisioonittain eri suunnissa, mistä syystä sekään ei enää pystynyt saamaan hyökkäystä liikkeelle.

Reservien puuttuessa ei Modelilla ollut edellytyksiä 5.PsA:n hyökkäyksen auttamiseen eteenpäin, selustaan jääneiden puolustuskeskusten riittävän nopeaan eliminoimiseen eikä sivustoilta, erityisesti eteläiseltä sivustalta kohdistuvan uhkan torjumiseen.

C KÄYTETTY TAKTIikka JA SEN SOVELTUVUUS

OKW:n suunnitelma määritteli käytettävän taktiikankin eräiltä osiltaan, kuten hyökkäyshetken, tykistövalmistelun pituuden sekä panssarijoukkojen ja jalkaväen toiminnan murtovaiheessa. Kuitenkin Model ja Manteuffel saivat taktillisiin suorituksiin muutoksen aikaan Manteuffelin ollessa erityisesti murtovaiheessa käytetyn taktiikan luojana.

Ardennien kumpuileva ja peitteinen maasto jyrkkine jokiuomineen sekä länsiliittolaisten puolustuksen luonne loivat perustan saksalaisten hyökkäystaktiikalle. Saksalaiset tunsivat hyvin vastustajan harvan puolustuksen periaatteita noudattavan puolustusaseman rakenteen, sillä mm Model antoi siitä joukoilleen valmisteluvaiheessa varsin tarakan selostuksen.

Panssarijoukkojen ja jalkaväen käytön suhteen on huomattava, että aluksi jalkaväkidivisioonat raivasivat tien panssaridivisioonille puolustusaseman tai sen osan läpi, minkä jälkeen panssaridivisioonat siirtyivät jatkamaan hyökkäystä. Jalkaväkiyhtymien tehtäväksi jäi murron jälkeen sivustojen suojaaminen sekä panssarijoukkojen ohittamien, vihollisen miehittämien maastonkohtien valtaaminen.

1. Käytettävissä ollut "väline"

Se voima, jonka saksalaiset suuntasivat hyökkäykseen Ardenneille, oli divisioonien lukumäärää ajatellen varsin huomattava, mutta on otettava huomioon, että henkilöstöä ja materiaalia oli joukoissa yleensä alle määrävahvuuksien, koulutus oli vasta muodostetuissa yhtymissä sängen puutteellinen ja tukevilta aselajeilta puuttuivat mahdollisuudet tehokkaaseen toimintaan.

a. Panssarijoukot

Ardennien hyökkäykseen osallistui kymmenen panssari- ja panssarikrenatööridivisioonaa sekä kolme panssariprikaatia, nimittäin 150.PsPr ja kaksi Hitlerin SS-panssariprikaatia (Führer-Begleit-

brigade). Täydennyksestä huolimatta oli divisioonien panssarivaunumäärä vain n 60—100 eli keskimäärin kolmasosa määrävahvuudesta. Manteuffelin mukaan oli 5.PsA:ssa ja 6.SSPsA:ssa yhteensä vain noin 800 panssarivaunua. Kuten jo aikaisemmin on esitetty, oli koulutus varsin puutteellinen monilta kohdin. Tämän seikan vaikutus tuli erityisen selvästi esille Ardennien olosuhteissa.

Panssariaseen käyttöä rajoittavina tekijöinä on vaikeiden tie- ja maasto-olojen lisäksi mainittava a) polttoaine- ja ampumatarviketäydennyksen riittämättömyys, b) oman lentotuen ja -tiedustelun puute ja toisaalta länsiliittolaisten ilmaylivoima.

Panssarivaunukaluston muodostivat pääasiassa mallit PzKw IV, PzKw V (Pantteri), PzKw VI (Tiikeri I—II) sekä rynnäkkötykki Stu III. "Panterit" ja "Tiikerit" lienevät olleet enemmistönä, ja nämä vaunut olivat suojan ja aseistuksen suhteen edellä amerikkalaisten "Sherman"-vaunuja (Kuva 7). Kuitenkaan maasto Ardenneilla ei ollut edullista raskaiden vaunujen käytölle, ja lisäksi "Tiikerin" moottori osoittautui liian heikoksi. Niinpä eräiden lähteiden mukaan PzKw IV oli saksalaisten panssarivaunuista sopivin Ardenneille. Mainittakoon, että Dietrichille oikean sivustan suojaamiseksi annetun erikoispanssarivaunupataljoonan 70 tonnin "Tiikerit" (Jagd pz VI) jäivät kiinni heikkojen siltojen ja pehmeän maaperän takia pääsemättä näin ollen edes toiminta-alueelleen.

Suunta	Tiikeri tuhoaa Shermanin	Sherman tuhoaa Tiikerin
Edestä	800 m	Ei pysty lainkaan
Takaa	2000 „	800 m
Sivulta	2000 „	800 „

Kuva 7 Sherman- ja Tiikeri-panssarivaunujen suojan ja aseistuksen vertailu.

b. Jalkaväki

Jalkaväkidivisioonien vahvuus vaihteli 50—100 %:iin määrävahvuudesta ja erityinen puute oli kuljetuskalustosta. Nopeasti kootut ja vähäiselle koulutukselle jääneet Volksgrenadier-divisioonat osoittautuivat hyökkäysominaisuuksiltaan yleensä heikoiksi Ardennien maastossa.

c. Tykistö

Tykistö oli hyökkäyksen alkaessa hyvin organisoitu ja sen toiminta alkuvaiheessa olikin sangen tehokasta. Ampumatarvikepula, jonka rajoitukset tuntuivat jo tulivalmistelussa, oli omiaan hyökkäyksen jatkuessa rajoittamaan tykistön käyttöä. Pahinta oli kuitenkin, kun osittain vetokaluston, osittain polttoaineen puutteessa vain puolet tykistöstä voitiin saada mukaan hyökkäyksen edistyessä.

2. Murron taktillinen suoritus

Tulivalmistelu oli lyhyt, se alkoi H—½ t (H = klo 06.00) ja kohdistui sekä varsinaiseen puolustusasemaan että komentopaikkoihin, reservien sijoitusalueisiin ja tiesolmuihin.

Kussakin jalkaväkidivisioonassa muodostettiin erityisiä iskupataljoonia, jotka pimeään suojassa aloittivat etenemisen jo klo 05.30 ilman tulivalmistelua ja työntyivät puolustajan etumaisten tukikohtien ohi puolustusaseman sisään. Varsinainen jalkaväki aloitti hyökkäyksen klo 06.00, ja sen tehtävänä oli iskeä puolustusasemaan aukot, joiden läpi panssarien piti työntyä jatkamaan hyökkäystä joko samana päivänä tai viimeistään seuraavana. 5.PsA:n painopistesuunnassa ja 7.A:n kaisalla oli jalkaväen ja pioneerien otettava ensimmäisenä päivänä haltuunsa Our-joen ylimenopaikat panssarien etenemistä varten.

5.PsA:n panssarit lähtivät liikkeelle 16. 12. iltapäivällä, ylittivät ilta-yöllä Our-joen, jatkoivat etenemistä koko yön ja tunkeutuivat seuraavana aamuna amerikkalaisten pääpuolustuslinjan läpi.

Panssarivaunujen ja iskuosastojen toiminta yöllä mahdollistettiin käyttämällä valonheittimiä.

Tarkoilla salaamistoimenpiteillä, lyhyellä tulivalmistelulla ja iskuosastojen käytöllä pyrittiin murron suorituksessa mahdollisimman perusteelliseen taktilliseen yllätykseen, mikä myös saavutettiin.

3. Panssarijoukkojen käyttö hyökkäyksessä murron jälkeen

Tiestön ollessa harvaa ja suureksi osaksi huonokuntoista sekä maaston teiden ulkopuolella ollessa yleensä vaikeakulkuista, ei panssarivaunujen keskitetty ja erillinen käyttö ollut mahdollista. Panssarivau-

nuja käytettiin näin ollen joko panssaridivisioonasta muodostetuissa taisteluosastoissa tai pieninä ryhminä (2—6 kpl) jalkaväkidivisioonien hyökkäyskärkiä tukemassa ja vetämässä niitä eteenpäin, koska todettiin jalkaväkidivisioonien hyökkäyskyvyn ilman panssarivaunujen tukea olevan varsin heikon. Panssaridivisioonasta muodostettujen taisteluosastojen kokoonpano vaihteli, mutta yleensä siihen kuului 1—2 jalkaväkipataljoonaa, panssarivaunukomppania (15—20 psv) ja tykistöä yhdestä patterista patteristoon.

Tilan puute, puolustajan räjäyttämät sillat, miinoitteet ja tiesulut olivat omiaan rajoittamaan panssarivaunujen toimintaa ja erityisesti liikkeen nopeutta. Näin ollen jäi panssarivaunujen tärkeimmäksi tehtäväksi tulellaan raivata tietä hyökkäykselle, joka edistyi suhteellisen hitaasti, sillä usein vain 3—4 panssarivaunua voi toimia samalla kertaa tilan puutteen vuoksi.

Saksalaisten hyökkäyskärkien panssaridivisioonat pyrkivät yleensä kiertämään tiesulut ja räjäytetyt sillat suuntaamalla etenemisensä kiertoteille, mutta näin ne usein joutuivat entistä huonommille teille ja vaikeampaan maastoon, eikä hyökkäyksen nopeus tällöin useinkaan kasvanut, vaan tällainen taktiikka saattoi olla sangen kohtalokasta. Esimerkkeinä voidaan mainita 1.SSPsD:n kärjen (TstOs Peiper) tuhoutuminen Trois Pontsin—Verbomontin alueella sekä 2.SSPsD:n ja PzLehrD:n myöhästyminen Bastognen saavuttamisessa.

VII LÄNSILIITTOLAISTEN PUOLUSTUSTAISTELUN TARKASTELU

Tutkielman pääpainon ollessa saksalaisten hyökkäyksen tarkastelussa esitetään puolustuksen osuus ja puolustajan toimenpiteet rajoituen kaikkein olennaisimpaan.

Tarkasteltaessa länsiliittolaisten puolustustaistelua Ardenneilla voidaan puolustuksen suoritus nähdä eri vaiheina, jotka tietenkin liittyvät kiinteästi toisinsa.

a) Puolustustaistelu VIII AK:n varsinaisessa puolustusasemassa, missä puolustuksen järjestely perustui harvan puolustuksen periaatteelle.

b) Puolustustaistelu syvyydessä ja sivustoilla, missä se suoritettiin osittain viivytyksenä, osittain torjuvana puolustuksena tiettyjen "avain-
asemien" hallussapitämiseksi ensi vaiheessa toimintaan pantujen ylempien johtoportaiden reservien avulla, ja osittain vastahyökkäyksinä, tarkoituksena luoda edellytykset hyökkääjän lopulliselle pysäyttämislle ja lyömiselle.

c) Hyökkääjän pysäyttäminen määrättyllä tasalla riittävän vahvojen reservien saavuttua ja samalla voimien kokoaminen mahdollisimman voimakkaaseen vastahyökkäykseen.

d) Vastahyökkäyksen (-hyökkäysten) suoritus ja vastustajan lyöminen lähtöasemiinsa.

Länsiliittolaisten harvaa puolustusta tarkasteltaessa kiintyy huomio lähinnä ensimmäiseen ja toiseen vaiheeseen, joskin on huomattava, että myös vastahyökkäysten valmistelu ja suoritus kuuluvat olennaisesti tällaiseen tarkasteluun.

A TAISTELUN SUORITUS PUOLUSTUSASEMASSA

Jouduttuaan lähes täydellisesti yllätetyksi hyökkäyksen alkaessa, mikä johtui suuressa määrin laiminlyödyistä tiedustelusta VIII AK:n kaistalla, puolustaja menetti nopeasti eteentyönnetyt pesäkkeensä sekä tukikohtansa, ja puolustustaistelu alkoi näin ollen varsinaisesti vasta taemmissa puolustuskeskuksissa. Näin ollen taistelu puolustusasemassa muodostui puolustajan osalta vain sarjaksi erillisiä taisteluita, sillä yhteyksien yleensä katkettua eivät armeijakunnan ja divisioonien komentajat kyenneet tehokkaasti johtamaan puolustustaistelua. Eräät osastot alkoivat vetäytyä ylivoiman tieltä, toiset pitivät asemansa ja joutuivat monessa tapauksessa saarretuksi, kuten esim 106.D:n pääosa.

Toisena ja kolmantena hyökkäyspäivänä, jolloin ensimmäiset operatiiviset reservit alkoivat saapua taistelukentälle, olivat VIII AK:n joukot Butgenbachin ja Echternachin välillä väistymässä saksalaisten tieltä, keskitettyä johtoa vailla olevien erillisten osastojen viivyttäessä kuitenkin hyökkääjää varsin tehokkaasti Bastogneen ja St Vithiin johtavien teiden suunnissa. Vähäiset ja suurimmaksi osaksi vailla varsinaista iskuvoimaa (pioneeripataljoonat) olevat reservit sitoutuivat pääasiassa tiesulkujen muodostamiseen uhanalaisimmassa suunnissa.

Voidaan todeta, että rintamassa olevien VIII AK:n divisioonien kaistojen ollessa 15—35 km leveitä oli kyseessä tyypillinen harva puolustus, sillä ohjesäännöt määrittivät divisioonan kaistan puolustuksessa 6—8 km leveäksi. Siitä huolimatta oli tiedustelu osittain lyöty laimin, ja voimakkaat, liikkuvat reservit puuttuivat.

B TAISTELUN KEHITYMINEN PUOLUSTUSOPERAATIOKSI

Kuten edellä on mainittu, oli Eisenhower hyväksynyt Bradley'n ja Hodgesin ratkaisun jättää Ardennien alue mahdollisimman heikosti miehitettyksi voimien kokoamiseksi hyökkäykseen.

Tiedustelun epäonnistuttua saksalaisten hyökkäysaikoiden selvittämisessä joutui 1.A:n ja 12.AR:n johto suorittamaan ensimmäiset vastatoimenpiteensä ilman varsinaista suunnitelmaa tai vastahyökkäysideaa tällaisen tapauksen varalta. Vaikka aluksi hyökkäyksen laajuus olikin tuntematon, Bradley ja Eisenhower olivat alusta lähtien huolestuneita Ardennien kaistasta, sillä saksalaisten siellä suorittama rajoitettukin hyökkäys saattoi vaarantaa 12.AR:n omien hyökkäyssuunnitelmien toteuttamisen. Tämän vuoksi Bradley ja SHAEF kaiken varalta jo varsin aikaisessa vaiheessa suuntasivat Hodgesille vahvennuksiksi nopeimmin käytettävissä olleet divisioonansa. Missään johtoportaassa ei kuitenkaan ollut näiden reservien käyttösuunnitelmaa, ja onkin lähinnä Middletonin sekä kyseessä olevien divisioonien (101.MID ja 7.PsD) komentajien ansioksi laskettava St Vithin ja Bastognen muodostuminen länsiliittolaisten laajamittaisen harvan puolustuksen tärkeimmiksi tukipylväiksi yhdessä murtoalueen eteläisen ja pohjoisen ”olkapään” kanssa.

1. Operaatioidea

Kun 17.—19. 12. St Vith ja Bastogne oli onnistuttu suhteellisen vahvoin voimin miehittämään ennen saksalaisten tuloa ja kun ”olkapäiden” hallussapito vahvennusten saavuttua oli varmennettu, länsiliittolaiset olivatkin saaneet perustan operaatioidealleen, joka tärkeimmiltä osiltaan näyttää olleen seuraava:

- a) murtoalueen pohjoinen ja eteläinen olkapää oli pidettävä riittävän vahvoin voimin;

- b) St Vithin ja Bastognen sitkeällä hallussapidolla oli hidastettava hyökkääjää kanalisoimalla sen eteneminen ja estämällä sen mahdollisuudet käyttää tiestöä tehokkaasti hyväkseen;
- c) hyökkääjää ei missään tapauksessa saanut päästää Maas-joen länsipuolelle;
- d) vastahyökkäys etelästä Pattonin voimin oli aloitettava mahdollisimman nopeasti Bastogneen ja edelleen Houffalizeen;
- e) murtoalueen pohjois- ja luoteisosassa oli aluksi tyydyttävä puolustukseen, kunnes voimia saataisiin koottua vastahyökkäyksen suorittamiseksi myös pohjoisesta käsin.

2. Operaatioidean toteuttaminen

Länsiliittolaiset onnistuivat pääpiirteittäin toteuttamaan em operatioidean, kuten viides luku osoittaa, ja onnistumiseen vaikuttivat ensi sijassa

- joukkojen, erityisesti panssaridivisioonien hyvä operatiivinen liikkuvuus;
- Bastognen, St Vithin sekä Butgenbachin — Monschaun alueen sitkeä ja hyvin johdettu puolustus;
- lentoaseen toiminta erityisesti 23.—27. 12., jolloin hyökkääjän joukkojen siirtoja vaikeutettiin suuresti ja huollon kuljetukset estettiin lähes täydellisesti;
- materiaalin riittävät käyttö- ja täydennysmahdollisuudet ja
- amerikkalaisten joukkojen korkeatasoiset suoritukset saksalaisten yllättävän hyökkäyksen aiheuttaman tilapäisen sekaannuksen jälkeen.

Arvostella voidaan ehkä sitä, että VIII AK oli vielä 18. 12. rintamavastuussa koko alkuperäisellä kaistallaan Middletonin johtamismahdollisuuksien ollessa tällöin varsin minimaaliset. Tilanne korjautui osittain 19. 12., jolloin VIII AK:n pääosat alistettiin Pattonille ja Middleton vapautui St Vithin suunnalla taistelevien joukkojen johtamisesta. Lopullinen johtosuhteiden järjestelyhän tapahtui 20. 12., kuten aikaisemmin on mainittu. Tätä järjestelyä ovat monet amerikkalaiset kirpeästi arvostelleet, mutta Eisenhowerin ratkaisulla oli johtamismahdollisuuksien yleisen paranemisen lisäksi se etu, että 21.BrAR:n voimien käytön liittäminen samaan kokonaisuuteen oli tällöin parhaiten toteutettavissa.

Pvm	Saksalaiset			Länsiliittolaiset			H u o m
	jvdiv	psdiv	psprik	jvdiv ¹	psdiv	psprik	
16. 12.	12	5		5	1		1 maahanlaskudivisioonat ml — Kun liittolaiset aloittivat tammikuun alussa yleisen vastahyökkäyksen, oli heillä käytettävissään 7 div enemmän kuin 26. 12. — On muistettava, että saks div:n vahvuudet olivat yleensä huomattavasti pienemmät kuin länsiliittolaisten.
18. 12.	12	5	1	9	3		
21. 12.	12	7	3	11	4		
26. 12.	14	10	3	16	7	1	

Kuva 8 Voimasuhteiden kehitys taistelun aikana

C HARVAN PUOLUSTUKSEN SUORITUKSEEN LIITTYNEET TAKTILLISET TEKIJÄT

Tarkasteltaessa länsiliittolaisten taktiikkaan ja taktillisiin suorituksiin liittyneitä tekijöitä on huomattava, että länsiliittolaisten joukoista lännessä v 1944 suuri osa oli puolustustaisteluun tottumattomia, jopa kouluttamattomiakin. Tässä yhteydessä on muistettava, että lentoaseen tuki, joka yleensä liittyi varsin tärkeänä tekijänä länsiliittolaisten taistelutoimintaan, puuttui heiltä lähes kokonaan saksalaisten hyökkäyksen alkuvaiheessa.

1. Puolustajan "väline"

Vaikkakin länsiliittolaiset olivat kärsineet offensiivinsa aikana huomattavia tappioita, oli heillä kuitenkin käytettävissään sangen tehokas "väline" saksalaisten aloittaessa hyökkäyksensä.

Panssaridivisioonat olivat vaunujen lukumäärään nähden 2—3 kertaa saksalaisten divisioonaa voimakkaampia, joskin pääkalustona oleva "Sherman"-vaunu oli "Tiikeriä" ja "Pantteria" heikompi. Panssaridivisioona toimi yleensä kolmena taisteluosastona (CCA, CCB ja CCR), joiden runko muodostui tavallisesti panssarivaunupataljoonasta, panssarijalkaväkipataljoonasta ja kenttätykistöpatteristosta. Taisteluosas-

tosta voitiin tarvittaessa muodostaa pienempiä osastoja (Team, Task Force).

Jalkaväkidivisioonalla ei ollut orgaanisia panssarivaunu- eikä ilma- torjuntamuodostelmia. Taistelussa olevalle divisioonalle annettiin yleensä runsaasti vahvennuksia, mm panssarintorjuntavoimaksi useimmiten ainakin yksi panssarintuhoojavaununupataljoona (tank destroyer battalion).

Kenttätykistön määrä Ardennien taistelussa oli melko suuri, patteristojen ja pataljoonien suhde oli keskimäärin 1:1. Osa kalustosta, nimittäin panssaridivisioonien tykkikalusto oli moottorilavetilla varustettu (self-propelled). Ampumatarvikkeita oli runsaasti käytettävissä, minkä osoittaa sekin, että keskiraskaan tykistön määrän ollessa molemmilla puolilla Ardennien taistelussa suunnilleen sama, kulutti länsiliittolaisten tykistö ampumatarvikkeita noin kymmenen kertaa enemmän. Lisäksi länsiliittolaisten kenttätykistöllä oli ensimmäistä kertaa käytettävissään tutkasytyttimet.

Eräänä länsiliittolaisten vahvimpana aseena olivat heidän ylivoimaiset ilmavoimansa.

2. Viivytyksen suoritus

Länsiliittolaisille niin tärkeän aikavoiton hankkimiseksi murron tapahduttua oli Bastognen, St Vithin ja Stavelotin — Verbomontin suunnissa suoritettulla hyökkääjän viivyttämällä erityisen suuri merkitys. On huomattava, että kyseessä ei yleensä ollut suunnitelmallinen ja johdettu viivytystaistelu, vaan suoritus on laskettava lähinnä erillisten osastojen päättäväisten toimenpiteiden ansioksi.

St Vithin ja nimenomaan Bastognen itäpuolella pientenkin osastojen muodostamat "tiesulut" tienristeyksissä, metsäsaarekkeissa ja ylimenopaikoissa osoittautuivat tehokkaiksi, mikäli panssarivaunuja tai panssarintuhoojavaunuja oli käytettävissä. Kun tällaisia "tiesulkuja" tehostettiin murroksilla ja miinoitteilla, ne saivat aikaan hyökkääjän panssarikärjen usein pitkähkönkin pysähtymisen tai suuntautumisen kiertoteille. Kun lisäksi juuri Bastognen suunnalla saksalaisten toiminnasta ratkaisevissa tilanteissa puuttui häikäilemättömyyttä ja nopeutta, hidastui hyökkäys siinä määrin, että operatiiviset reservit ehtivät Bastogneen ja St Vithiin.

3. Panssarintorjunta

Kun panssariarmeijat hyökkäävät, on ilmeistä, että panssarintorjunnan on muodostettava puolustuksen runko. Länsiliittolaisten probleemana oli löytää kyllin tehokkaat keinot "Pantterien" ja "Tiikerien" torjumiseksi. Kun "Sherman"-panssarivaunujen ja panssarintuhoojavau-
nujen (M 18) 75—76 mm:n tykkien tuli läpäisi vain mainittujen sak-
salaisten vaunujen sivupanssarin, pyrittiin maaston suomia mahdolli-
suuksia hyväksi käyttäen aina sivustatuliasemaan ja yllättävään tulen-
avaukseen lyhyeltä etäisyydeltä.

Maaston luonne mahdollistikin panssarintorjunnan tehokkaan jär-
jestelyn, sillä räjäytetyt sillat jo sinänsä hidastivat huomattavasti pans-
sarien etenemistä. Lisäksi maaston peitteisyys antoi erinomaiset mah-
dollisuudet lähitorjunta-aseiden (bazooka) käytölle, ja lähitorjunta-
aseilla puolestaan voitiin tuhota "Tiikeritkin". Tiet ja kapeikot suljet-
tiin ajan salliessa pikamiinoitteilla, ja ainakin I.D aikaisemmin maini-
tussa miinakentässään käytti kahta panssarimiinaa päällekkäin tehon
lisäämiseksi. Lisäksi on mainittava "pohjoisen olkapään" puolustuk-
sen tukeminen laajasuuntaisilla panssarimiinoitteilla. Butgenbachin ja
Weismesin välille rakennettuun miinakenttään olivat I.D:n pioneerit
26. 12. mennessä käyttäneet n 23.000 panssarimiinaa.

Muiden aselajien osuudesta todettakoon kenttätykistön suora-am-
muntatulen huomattava merkitys länsiliittolaisten panssarintorjunnan
syvyyden lisääjänä ja lentojoukkojen sekä välillinen että välitön pans-
sarintorjunta. Panssarintorjuntaraketein varustettujen "Typhoon"-ko-
neiden osuus 2.PsD:n kärjen lyömisessä oli varsin merkittävä.

Bastognen panssarintorjunnan tehokkuudesta on osoituksena 25. 12.
kaupungin luoteispuolella suoritettuun hyökkäykseen osallistuneen
kahdeksantoista "Tiikerin" tuhoaminen viimeistä myöten noin 1,5 km:n
syvyisellä alueella.

4. Tykistön käyttö

Raskaan suora-ammuntatulen keskittyessä pääasiassa panssarintor-
juntaan oli kenttätykistön tulella jalkaväen hyökkäysten torjumisessa
usein ratkaiseva merkitys. Bastognessa ja Monschaussa tykistön kes-

kitetyllä käytöllä hajotettiin hyökkäysjoukot tavallisesti jo lähtöasemissa. Myös panssarintuhoojavaunuja käytettiin jossain määrin kenttätykistömäisesti epäsuoraan ammuntaan.

Yhtenä erikoisuutena kenttätykistön käytössä oli hyökkääjän hallussa olevien teiden jatkuva tulittaminen ”sokkona” kantomatkan sallimissa rajoissa. Runsaiden ampumatarvikemäärien ja tutkasytyttimen käyttö antoi täydet perusteet tällaiselle tulitoiminnalle, joka pakotti saksalaiset usein luopumaan teiden käytöstä monen kilometrin päässä etulinjasta.

Ilmatorjuntatykistöä käytettiin menestyksellisesti maa-ammuntaan erityisesti St Vithin alueella, missä kevyen ilmatorjuntatykistön tuliasemat muodostivat tehokkaita tukikohtia saksalaisten St Vithiin suuntautuvien jalkaväkivoittoisten hyökkäysten torjumisessa ja hidastamisessa.

5. Vastahyökkäykset

Yhtenä esimerkkinä vastahyökkäysten suorituksesta voidaan lyhyesti tarkastella länsiliittolaisten voimakkainta vastahyökkäystä saksalaisten etenemisvaiheen aikana, joka suoritettiin etelästä Pattonin 3.A:aan kuuluneen III AK:n voimin painopisteen (4.PsD) ollessa Bastognen suunnalla.

4.PsD, joka oli vuorokaudessa suorittanut 250 km:n pituisen marssin Arlonin alueelle antaen näin näytteen erinomaisesta marssiteknilisestä suorituksesta, aloitti hyökkäyksensä 22. 12. aamuyöllä TstOs A:n ja B:n voimin Arlonin — Bastognen päätien suunnassa tuntematta tilannetta paljoakaan. Tästä ja osittain sivustojen tiedustelun ja varmistuksen laiminlyönnistä aiheutui divisioonalle suuria vaikeuksia, joita maasto ja sää, erityisesti alkuvaiheessa vallinnut lumipyry vielä lisäsivät.

Vaikka panssarivaunujen toimintamahdollisuudet tiestön ulkopuolella paranivat 22.—23. 12. huomattavasti maan jäätyamisen takia ja vaikka vastahyökkäys jatkui yötä päivää, sai ratkaisevaan iskuun käydetty TstOs B lyötyä kapean kiilan Bastogneen vasta 26. 12., kun taas päätte Arlon—Bastogne saatiin auki muutamia päiviä myöhemmin. Ei myöskään Pattonin ajatus hyökätä edelleen Houffalizen kautta St

Vithiin toteutunut, sillä Bastognen tasalla hyökkäys auttamattomasti pysähtyi maastovaikeuksien ja saksalaisten sitkeän puolustuksen takia.

Vastahyökkäyksen hitaan edistymisen syynä näyttävät länsiliittolaiset pitäneen panssarivaunujen liian passiivista osuutta vastustajan puolustusta murrettaessa, mihin lienee vaikuttanut "Shermanin" ali-voimaisuus. Toisin sanoen, pidettiin edullisempänä myös vaikeassa ja peitteisessä maastossa käyttää panssarivaunuja vetämässä jalkaväkeä eteenpäin (tank-leading attack).

Saksalaisten toimintaa auttoivat suuresti kuuntelutiedustelun saamat tarkat tiedot 4.PsD:n marssin edistymisestä, sillä niin tässä kuin muissakin tapauksissa liikenteen ohjausta palvellut radioliikenne paljasti saksalaisille reservien liikkeet.

E ILMAVOIMIEN OSUUS

Eräänä länsiliittolaisten puolustustaistelun onnistumisen perustekijänä olivat heidän ylivoimaiset ilmavoimansa.

Ilmavoimat olivat huonon lentosään vuoksi epäonnistuneet saksalaisten hyökkäysaikeiden selvittämisessä, ja lisäksi sään jatkuva epäedullisuus rajoitti suuresti lentoaseen toimintaa hyökkäyksen alkuvaiheessa. Mutta sään kirkastuessa 23. 12. suoritettiin taktillisille ilmavoimille kuuluneet tehtävät a) ilmanherruuden saavuttaminen, b) taistelukentän eristäminen, c) maavoimien tukeminen rintamalinjassa ja sen edessä, sellaisella voimalla ja perusteellisuudella, että länsiliittolaiset pystyivät voittamaan kriisin ja pysäyttämään saksalaisten etenemisen länttä ja luodetta kohti 25.—27. 12. Mainittakoon lisäksi, että Bastognen puolustaminen mahdollistettiin ilmateitse suoritettulla huololla pudottamalla piiritetyille joukoille 23.—26. 12. yhteensä 840 tonnia tarvikkeita.

VIII YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

On todettava, että saksalaisten viimeinen yritys temmata aloite käsiinsä lännessä epäonnistui täydellisesti, vaikka länsiliittolaisten offensiivi sen takia keskeytyikin noin kuuden viikon ajaksi. Tappiot olivat raskaat, lähes 100.000 miestä molemmilla puolilla; hyökkääjä menetti

lisäksi yli puolet panssarivaunuistaan ja ajoneuvoistaan. Länsiliittolaiset pystyivät suhteellisen nopeasti korvaamaan menetyksensä, mutta Saksa kulutti Ardenneilla viimeisen voimakkaan reservinsä.

Mitkä tekijät sitten vaikuttivat siihen, ettei hyökkääjä, jonka tavoitteena oli Antwerpen, pystynyt edes murtautumaan Ardennien läpi panssarivoimien käytölle edullisen Maas-joen luoteispuoliseen maastoon? Näitä tekijöitä on mainittu jo aikaisemmin eri yhteyksissä, mutta on syytä kiteyttää lopuksi niistä kokonaiskuva.

Saksalaisten hyökkäyksen epäonnistumisen juuret olivat operaation suunnittelussa, mikä perustui toisaalta länsiliittolaisten voimien ja suorituskyvyn aliarviointiin, toisaalta omien mahdollisuuksien huomattavaan liioitteluun niin voimien riittävyden kuin joukkojen ja kaluston kelpoisuuden suhteen suoriutua hyökkäyksestä Ardennien vaikeassa maastossa ajankohtana, jolloin vielä sääsuhteet tietyssä mielessä suosivat puolustajaa.

Varsinaisen operaatiosuunnitelman ehkä ratkaisevin virhe oli hyökkäyksen painopisteen sijoittaminen epäedulliseen suuntaan, missä harva ja heikkokuntoinen tiestö ei sallinut voimien tehokasta toimintaanpanoa ja missä vastustajan puolustus oli lujin. Kun lisäksi taistelun johto oli epätarkoituksenmukaisesti ylijohdon käsissä, ei myöskään taistelun aikana riittävän nopea painopisteen siirto sinne, missä menestystä saavutettiin, ollut mahdollinen.

Vaikkakin murron suoritus erityisesti 5.PsA:n kaistalla, missä käytetty taktiikka soveltui hyvin maastoon ja olosuhteisiin, onnistui varsin nopeasti, ei ratkaisevaa alkumenestystä pystytty saavuttamaan, koska

- erillisten vihollisosastojen vastarinta oli yllättävän sitkeää ja vihollisen vastatoimenpiteet odotettua nopeampia,
- tiestö oli heikko eikä sitä saatu riittävästi käyttöön,
- panssarikärkien toiminta ei ollut aina riittävän häikäilemätöntä eikä niiden tiedustelu kyllin tehokasta,
- siltakalustoa oli riittämättömästi,
- jalkaväkidivisioonat olivat puutteellisen koulutuksen takia hyökkäyskyvyltään heikkoja ja
- 6.SSPsA:lta puuttui pätevä johto ja sen joukkojen taktillisissa suorituksissa oli runsaasti puutteita.

Odotettua vähäisemmän alkumenestyksen vuoksi joutuivat panssariarmeijojen hyökkäyskiilat jättämään selustaansa ja sivustoilleen puolustajan hallussa olevia alueita. Tämä aiheutti hyökkäysvoiman heikkenemisen lisäksi hyökkäyksen viivästyistä, koska puolustaja piti hallussaan tärkeitä tiesolmuja, jotka oli kierrettävä, jolloin muutoinkin riittämättömän tiedon käyttö vaikeutui ratkaisevasti. Tästä sekä länsiliittolaisten lentoaseen täysivoimaisesta mukaantulosta aiheutui hyökkäävien panssaridivisioonien jääminen ratkaisevalla hetkellä ilman täydennystä ja vahvennuksia, mistä edelleen seurasi hyökkäyksen pysähtyminen kärkeosastojen tultua lyödyiksi.

Sivustojen suojaamattomuus ja lentosuojan sekä -tiedustelun puute yhdessä polttoaineen loppumisen kanssa sattoivat 5.PsA:n hyökkäyskärjen niin vaikeaan asemaan, että liian myöhään saadut vahvennuksset eivät pystyneet sitä pelastamaan eivätkä myöskään pystyneet enää saamaan hyökkäystä uudelleen liikkeelle.

Länsiliittolaisten joukot sekä johto selviytyivät voimakkaan ja yllätyksellisen hyökkäyksen aiheuttamasta sekaannuksesta suhteellisen pian, ja nopeiden operatiivisten reservien avulla heidän onnistui estää puolustuksen täydellinen murtuminen hyökkäyksen alkuvaiheessa pitämällä hallussaan tärkeimmät "avainasemat", joiden avulla hyökkääjän eteneminen kanalisoiitiin ja sen operaati vapautta huomattavasti rajoitettiin.

Sitkeästi puolustetut "olkapää", tärkeiden Bastognen ja St Vithin tiesolmujen hallussapito sekä 3.A:n nopea toiminta sen heittäessä vahvat voimat vastahyökkäykseen hyökkääjän eteläistä siipeä vastaan ja lentoaseen toimintamahdollisuuksien palautuminen tekivät mahdolliseksi luodetta kohti työntyneiden hyökkäyskiilojen lyömisen alueelle suunnattujen lisävoimien avulla ja koko saksalaisten hyökkäyksen lopullisen pysäyttämisen.

Länsiliittolaisten harvaa puolustusta täydensi pienten, päättävästi johdettujen osastojen vastarinta ja hyökkääjän viivyttäminen maaston suomia mahdollisuuksia hyväksi käyttäen. Vaikka länsiliittolaiset joutuivat siirtymään tavallaan heille outoon taistelulajiin vaikeissa olosuhteissa, mahdollistivat joukkojen korkea taistelumoraali ja johdon

päätäväisyys "avainasemien" menestyksellisen puolustamisen. Näiden "avainasemien" puolustus perustui tehokkaaseen panssarintorjuntaan ja tykistön keskitettyyn käyttöön.

Kokonaisuutta katsoen näyttää kuitenkin siltä, että lentoaseella oli ratkaiseva osuus länsiliittolaisten menestyksellisessä puolustustaistelussa. Ardennien taistelu osoittaa, ettei panssariarmeijain hyökkäyksellä peitteisessä maastossa ole onnistumisen edellytyksiä, mikäli vastustajalla on ehdoton ilmanherrsus.

Koska maasto- ja sääsuhteet Ardenneilla muistuttavat monessa suhteessa meikäläisiä, voidaan saksalaisten hyökkäystä tarkasteltaessa tehdä se johtopäätös, että meilläkin on vakavasti otettava huomioon hyvinkin voimakkaiden panssarijoukkojen hyökkäys- ja toimintamahdollisuudet verraten vaikeassa, peitteisessä ja vähäteisessä maastossa. Mutta toisaalta on huomattava, miten suuren merkityksen saavat panssarijoukkojen huolto- ja täydennyskysymykset juuri sellaisissa olosuhteissa ja mitä mahdollisuuksia puolustajalle tarjoutuu kohdistuaessaan toimintansa erityisesti hyökkääjän panssarijoukkojen huollon vaikeuttamiseen.

Ardennien taistelu osoittaa myös sen, että raskaiden panssarivau-
nujen toiminnalla on huomattavia rajoituksia meikäläisessä maastossa. Lisäksi on erityisesti merkille pantava omat kalustolliset puutteemme huomioon ottaen alivoimaisen, erityisesti kaukotorjunta-aseistuksen suhteen alivoimaisen puolustajan mahdollisuudet voimakkaiden panssarihyökkäysten torjumisessa, kun maaston suomia etuja käytetään tehokkaasti hyväksi syvän ja kaikkien aselajien toimintaan liittyvän panssarintorjunnan luomiseen ja kun puolustajan johto sekä joukot omaavat järkkymättömän taistelumoraalin toivottomiltakin näyttävissä tilanteissa.

Liitteenä 1 karttapirros Ardennien alueesta

Liitteenä 2 saksalaisten ja länsiliittolaisten johtosuhteet ja joukot

KÄYTETYT LÄHTEET:

Saksalaisten hyökkäys Ardenneilla joulukuussa v 1944 (Länsiliittolaisten harvan puolustuksen ja saksalaisten vaikean maaston hyökkäyksen operatiivis-taktillinen tarkastelu); kirjoittajan diplomityö SKK:ssa.

Diplomityössä käytettyjen lähteiden lisäksi:

v Manteuffel: The Ardennes (teoksesta The fatal decisions) Ridgway, M:Soldier

Länsiliittolaisten johtosuhteet 16. 12. 1944

Eisenhower

SHAEF

Armeijaryhmä	Armeija	Armeijakunta	Divisioona
12.AmAR (Bradley)	1.AmA (Hodges)	V (Gerow) VII (Collins)	8., 78., 2. ja 99.D 104., 9., 83., 1.D, 3. ja 5.PsD
	9.AmA (Simpson)	VIII (Middleton)	106., 28., 4.D ja 9.PsD
	3.AmA (Patton)	XIII (Gillem) XIX (Mc Lain) III (Milliken)	102., 84.D ja 7.PsD 29., 30.D ja 2.PsD 26.D ja 6.PsD
6.AmAR (Devers)	7.AmA	XII (Eddy)	80., 87., 35.D ja 4.PsD
21.BrAR Montgomery	1.Ranska 2.BrA 1.KanA	XX (Walker)	90., 95., 5.D ja 10.PsD Alleiviivatut div:t olivat 12. AR:n ja SHAEF:n nopeimmin käytettävissä hyökkäyksen al- kaessa
	1.MIA (suoraan SHAEF:n alainen)	XVIII MIAK	82., 101. ja 17.MID

20. 12. muutettiin johtosuhteita siten, että Pohjoiseen AR:ään (Montgomery) kuuluivat 1. ja 9.AmA, 1.KanA ja 2.BrA; Keskiseen AR:ään (Bradley) kuului vain 3.AmA (armeijaryhmien välirajana Givet-Prüm ja Eteläiseen AR:ään (Devers) 7. AmA ja 1.Ranska.

Saksalaisen Armeijaryhmä B:n johtosuhteet 16. 12. 1944

OK West

v Rundstedt

AR B

Model

Armeija	Armeijakunta	Divisioona
5.PsA (v Manteuffel)	XLVII PsAK (Kruger)	116.PsD, 560.VGD
	LVIIPsAK (v Luttwitz)	2.PsD, PsDLehr, 26.VGD
6.SSPsA (Dietrich)	LXVI AK (Lucht)	18.VGD ja 62. VGD
	I SSPsAK (Priess)	1. ja 12.SSPsD, 12.VGD ja 3.LskvD
7.A (Brandenberger)	IISSPsAK (Bittrich)	2. ja 9.SSPsD
15.A	LXVII AK (Hitzfeld)	246., 326. ja 277.D
	LXXX AK (Beyer)	212. ja 276.D
	LXXXV AK (Kneiss)	352.D ja 5.LskvD
	ei ottanut osaa hyökkäykseen, vaikkakin se joutui luovuttamaan 3 ps- ja pskrenatöridivisioonaansa taistelun aikana	

Modelin reserveinä panssariprikaatit Grenadier ja Escort